

การออมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออม
ของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน: การเตรียมการสู่สังคมผู้สูงอายุ

ธารทิพย์ จินดาคำ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยประชากรและสังคม)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ.2557

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การออมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออม

ของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน : การเตรียมการสู่สังคมผู้สูงอายุ

.....
ดาร์ทิพย์ จินดาคำ

นางสาวดาร์ทิพย์ จินดาคำ

ผู้วิจัย

.....
รองศาสตราจารย์กุลศุล สุนทรธาดา, Ph.D.

รองศาสตราจารย์กุลศุล สุนทรธาดา, Ph.D.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

.....
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภูเบศร์ สมุทรจักร, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภูเบศร์ สมุทรจักร, Ph.D.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

.....
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอี่ยมพร มัชฌิมวงศ์,

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอี่ยมพร มัชฌิมวงศ์,

Ph.D.

รักษาการแทนคณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

.....
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาดา ทวีสิทธิ์, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาดา ทวีสิทธิ์, Ph.D.

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยประชากรและสังคม

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม

มหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การออมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออม

ของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน : การเตรียมการสู่สังคมผู้สูงอายุ

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยประชากรและสังคม)

วันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557

ชารทิพย์ จินดาคำ

นางสาวชารทิพย์ จินดาคำ

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์กุลศุล สุนทรธาดา, Ph.D.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กาญจนา ตั้งชลทิพย์, Ph.D.

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ปองนงค์ รักอำนวยกิจ, Ph.D.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภูเบศร์ สมุทรจักร, Ph.D.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอื้อมพร มัชฌิมวงศ์,

Ph.D.

รักษาการแทนคณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์สุรีย์พร พันพื้ง, Ph.D.

ผู้อำนวยการ

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร.กุศล สุนทรธาดา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้สละเวลาอันมีค่ายิ่งในการให้คำแนะนำปรึกษา ตรวจสอบและแก้ไข วิทยานิพนธ์เล่มนี้จนเสร็จสมบูรณ์ ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูเบศร์ สมุทรจักร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และรองศาสตราจารย์ ดร.ปัปพอนด์ รักอำนวยกิจ อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์กาญจนา ตั้งชลทิพย์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ดียิ่งขึ้น

ขอขอบคุณสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่อนุญาตให้ใช้ข้อมูลโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจ และสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2554 เพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ให้ทุนสนับสนุน การทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ภายใต้งาน “โครงการเฝ้าระวังทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการดูแลระยะยาวเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุไทย”

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ขอขอบคุณ พี่ ๆ เพื่อน ๆ รุ่น 34 ที่คอยให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดทุกท่านที่ช่วย อำนวยความสะดวกในการค้นหาเอกสาร ขอขอบคุณ คุณกรณิฐา ศรี เจ้าหน้าที่บัณฑิตของสถาบันฯ ที่คอยให้ความช่วยเหลือด้วยดีเสมอมา รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยประชากรและสังคมทุกท่าน ที่อำนวยความสะดวกด้านโสตทัศนูปกรณ์ และที่สำคัญไม่น้อย ขอขอบคุณครอบครัวจินดา คำ ที่สนับสนุนทุนการศึกษา และเป็นกำลังแรงใจให้การทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ธารทิพย์ จินดา คำ

การออมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน: การเตรียมการสู่สังคมผู้สูงอายุ

SAVING AND FACTORS AFFECTING SAVING OF THAI HOUSEHOLD WITH MILLION BIRTH COHORT POPULATION PREPARATION FOR AGED SOCIETY

ธารทิพย์ จินดาคำ 5436519 PRPR/M

ศศ.ม.(วิจัยประชากรและสังคม)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: กุศล สุนทรธาดา, Ph.D., ภูเบศร์ สมุทรจักร, Ph.D.

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการออม และปริมาณการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน รวมทั้งปัจจัยด้านครัวเรือนที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2554 ที่จัดเก็บโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ จากการพิจารณารายได้ รายจ่าย และการออมต่อเดือนของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน โดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่ามัธยฐาน และค่าฐานนิยม ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านมีการออมเกือบร้อยละ 70 มีการออมเฉลี่ย ประมาณ 6,000 บาท/เดือน หรือ 72,000 บาทต่อปี หรือประมาณ ร้อยละ 23 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แต่ครึ่งหนึ่งของครัวเรือนทั้งหมดมีการออมต่ำกว่า 2,100 บาท/เดือน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ เพราะอัตราการออมสำหรับภาคครัวเรือนไทยในอดีตอยู่ที่ร้อยละ 30 ของรายได้ครัวเรือน ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน โดยใช้สมการถดถอยโลจิสติกแบบสองกลุ่ม พบว่า มีตัวแปรอิสระ 9 ตัว ที่มีความสัมพันธ์กับการออม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้ฯ จำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน จำนวนเด็ก จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม เขตที่อยู่อาศัย หนี้สิน และภาค และเมื่อนำรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมาวิเคราะห์ร่วมกับตัวแปรอิสระทั้งหมด พบว่า มีตัวแปรอิสระ 8 ตัว ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการออมโดยไม่นำรายได้มาร่วมวิเคราะห์ ยกเว้น จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และภาค และมีตัวแปรอาชีพหลักของครัวเรือน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนเพิ่มเข้ามา

คำสำคัญ: การออม / ครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน / การเตรียมการสู่สังคมผู้สูงอายุ

SAVING AND FACTORS AFFECTING SAVING OF THAI HOUSEHOLD WITH MILLION BIRTH COHORT POPULATION PREPARATION FOR AGED SOCIETY

TARNTIP CHINDAKUM 5436519 PRPR/M

M.A.(POPULATION AND SOCIAL RESEARCH

THESIS ADVISORY COMMITTEE: KUSOL SOONTHORNDHADA, Ph.D.,
BHUBATE SAMUTACHAK, Ph.D.

ABSTRACT

This research is conducted towards the objectives of studying the savings and amount of money saved by the households with the million birth cohort population as well as factors influencing household saving by the households with the million birth cohort population. The study is done using information derived from the socio-economic status of the household of the year 2554 B.E. collected by National Statistical Office. The consideration of monthly income, expenditure, and saving by the households with the million birth cohort population is done by calculating mean, minimum, maximum, median and mode of the data. According to the descriptive statistics used, almost 70% of households of million birth cohort population on average save 6,000 Baht per month or 72,000 Baht per year, or 23% of monthly income. However, a half of the households save less than 2,100 Baht per month. The rate is lower than the former saving amount of Thai households in the past which was 30% of household income. The analysis of the factors influencing saving of households with the million birth cohort population using Binary Logistic Regression Analysis reveals that there are 9 independent variables that derive important statistical connotation that relate to saving, which are, the number of members in the household, number of persons who work and earn money for the household, number of those assisting household' business receiving no income or burden persons, number of children, number of the elderly, number of household members who completed higher than high-school education, residential area of the household, household's debt, and the region where the household is located. After taking the average monthly income into analysis with all the independent variables, 8 independent variables were found to be related to savings and they were analyzed without taking income into consideration, except independent variables which are number of household member, region, and main occupation, and the monthly income is the addition.

KEY WORDS: SAVING / THAI HOUSEHOLD WITH MILLION BIRTH COHORT
POPULATION / PREPARATION FOR ENTERING AGING
SOCIETY

83 pages

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	6
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
1.4 สมมติฐานการวิจัย.....	7
1.5 นิยามศัพท์.....	7
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	
2.1 การออม.....	8
2.2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการออม.....	10
2.3 สถานการณ์การออมในประเทศไทย.....	13
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	21
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 แหล่งที่มาของข้อมูล.....	22
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	22
3.3 ตัวแปรและระดับการวัด.....	23
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	26
3.5 ข้อจำกัดของการวิจัย.....	24

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
ส่วนที่ 1 คุณลักษณะทั่วไปของครัวเรือนที่ศึกษา นำเสนอเป็นคำร้อยละ.....	28
ส่วนที่ 2 รายได้ รายจ่าย และการออมต่อเดือนของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดด้าน โดยนำเสนอค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่ามัชฌิม และค่าฐานนิยม.....	34
ส่วนที่ 3 คุณลักษณะทั่วไปของครัวเรือนที่มีการออม นำเสนอในรูปตารางไขว้ (Cross tabulation table)	36
ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่น เกิดด้าน โดยใช้สมการถดถอยโลจิสติกแบบสองกลุ่ม (Binary Logistic Regression Analysis).....	41
ส่วนที่ 5 อภิปรายผลการศึกษา (Discussion).....	48
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	52
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาไทย.....	57
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาอังกฤษ.....	65
บรรณานุกรม.....	75
ภาคผนวก.....	80
ประวัติผู้วิจัย.....	83

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
3.1	ตัวแปรและระดับการวัด (การหอมของครวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน).....	25
4.1	จำนวนและร้อยละของครวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน จำแนกตามคุณลักษณะ ทั่วไปของครวเรือน.....	31
4.2	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่ามัธยฐาน และค่าฐานนิยม ของรายได้ รายจ่าย และการหอมของครวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน.....	35
4.3	จำนวนและร้อยละของครวเรือนประชากรรุ่นเกิดล้านที่มีการหอม/ไม่หอม.....	35
4.4	จำนวนและร้อยละของการหอม จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไปของครวเรือนที่มี ประชากรรุ่นเกิดล้าน.....	38
4.5	ค่าสัมประสิทธิ์ และค่าสัดส่วนออก (Coefficient and Odd ratio) จากการวิเคราะห์ ปัจจัยที่มีผลต่อการหอมของครวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน โดยใช้สมการ ถดถอยโลจิสติกแบบสองกลุ่ม (หอม และไม่หอม)	45

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพ	หน้า
1.1 การระเบิดประชากรสูงอายุ: การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงวัย.....	1
1.2 การระเบิดประชากร: ประชากรรุ่นเกิดล้าน.....	2
1.3 จำนวนประชากรวัยต่าง ๆ ปี พ.ศ. 2553-2583.....	3
1.4 อัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุ ปี พ.ศ. 2523-2583.....	4
1.5 ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวตามลำพังในครัวเรือน ปี พ.ศ. 2537-2554.....	4
2.1 รายได้ การใช้จ่าย และการออมตามทฤษฎีวงจรชีวิตการออม ของฟรังโก โมดิเกลียนี (Modigliani's life cycle of saving).....	12

บทที่ 1

บทนำ

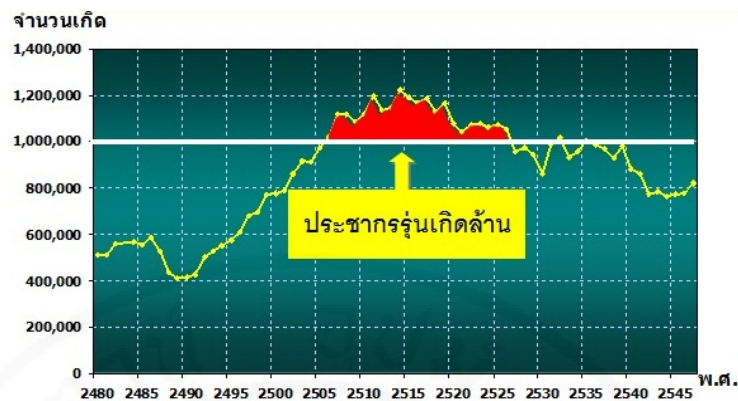
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ในปี พ.ศ.2545 สัดส่วนของประชากรสูงอายุได้เพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 10 ของจำนวนประชากรวัยแรงงาน ซึ่งถือว่าเป็นก้าวแรกที่ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) หรือที่ปราโมทย์ ประสาทกุล เรียกว่า ปรากฏการณ์ “ระเบิดประชากรสูงอายุ” นั่นเอง (ดังรูปภาพที่ 1.1) ซึ่งการระเบิดประชากรสูงอายุนั้น จะทำให้มีสัดส่วนของประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและจะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จากร้อยละ 14.7 ในปี พ.ศ. 2556 คาดว่าสัดส่วนของประชากรสูงอายุจะเพิ่มเป็นร้อยละ 20.5 ในปี พ.ศ. 2565 ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ (Aged society) และในขณะนั้นประชากรรุ่นเกิดล้าน หรือรุ่นที่มีอัตราการเกิดสูงที่สุด (35-40 คน ต่อประชากร 1,000 คน หรือประมาณร้อยละ 3 ต่อปี) (ดังรูปภาพที่ 1.2) ซึ่งปัจจุบันอายุประมาณ 30-50 ปี กำลังก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างเต็มตัว (ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2550)

รูปภาพที่ 1.1 การระเบิดประชากรสูงอายุ: การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุ

ที่มา: ปราโมทย์ ประสาทกุล และปัทมา ว่าพัฒนางศ์. (2548). “สถานการณ์ประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2548” ใน กฤตยา อาชวนิจกุล และปราโมทย์ ประสาทกุล (บรรณาธิการ), ประชากรและสังคม.

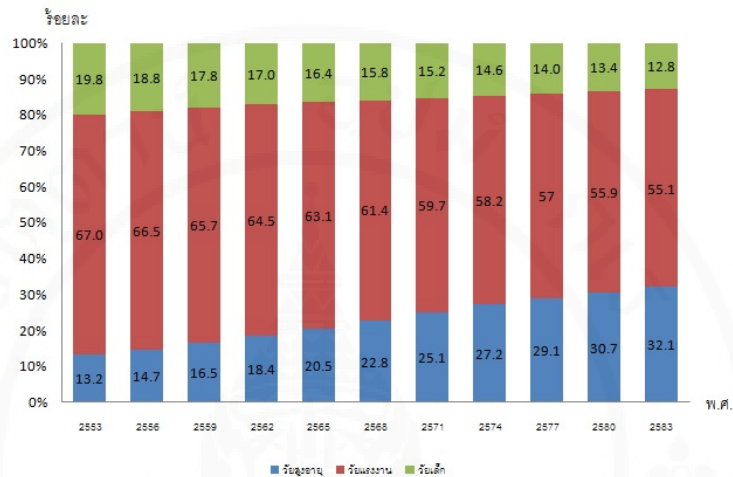

รูปภาพที่ 1.2 การระเบิดประชากร: ประชากรรุ่นเกิดล้าน

ที่มา: ปราโมทย์ ประสาทกุล และปัทมา วาพัฒน์วงศ์. (2548). “สถานการณ์ประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2548” ใน กฤตยา อาชวนิจกุล และปราโมทย์ ประสาทกุล (บรรณาธิการ), ประชากรและสังคม.

การที่สัดส่วนของประชากรสูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ควบคู่ไปกับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ (Aged society) ของประชากรในยุครุ่นเกิดล้าน ในอีก 10-30 ปีข้างหน้า ในขณะที่ยังมีส่วนของประชากรวัยแรงงานที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลประชากรสูงอายุนั้นกลับลดน้อยลง (ดังรูปภาพที่ 1.3) ทำให้สัดส่วนของประชากรสูงอายุที่เป็นภาระหรืออัตราพึ่งพิง (Aged Dependency Ratio) เพิ่มขึ้น จากร้อยละ 22.1 ในปี พ.ศ. 2556 เป็นร้อยละ 32.6 ในปี พ.ศ. 2565 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (ดังรูปภาพที่ 1.4) เนื่องจากยุคที่มีอัตราการเกิดสูงที่สุดในประเทศไทย คือ ยุคการเกิดของประชากรรุ่นเกิดล้าน และหลังจากนั้นอัตราการเกิดของประชากรในประเทศไทยก็ได้ลดต่ำลงเรื่อย ๆ (ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2550) เมื่อประชากรวัยแรงงานต้องรับภาระในการดูแลประชากรสูงอายุเพิ่มมากขึ้น ทำให้รายได้ การออม การลงทุน ของประชากรวัยแรงงานลดลง ส่งผลทำให้การออมในระดับภาคครัวเรือนลดลงด้วย (ศิริวรรณ ศิริบุญ และชนนต์ มีสินทางกูร, 2551) นอกจากนี้ยังพบว่า ประชากรสูงอายุมีแนวโน้มที่จะอยู่คนเดียวเพิ่มมากขึ้น (ดังรูปภาพที่ 1.5) เนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้สูงอายุถูกละเลย และถูกลดความสำคัญลง (ศิริวรรณ ว่องวิรุฒ, 2554) ผู้สูงอายุต้องดำเนินชีวิตในช่วงบั้นปลายชีวิตด้วยเงินออมที่ตนสะสมมาตลอดช่วงชีวิตการทำงาน ถ้าหากผู้สูงอายุมีเงินออมไม่เพียงพอ ก็จะทำให้คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ไม่ดี กลายเป็นปัญหาที่ทางภาครัฐจะต้องเข้ามาดูแล ส่งผลให้การออมในระดับประเทศลดลงตามมา (นพพร วิริยานุพงศ์, 2556) ดังนั้นเพื่อเป็นการรับมือกับการก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุของประชากรรุ่นเกิดล้าน จึงจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้มีการเตรียมการด้านการออม ทั้งในระดับบุคคล คือ คนที่กำลังเข้าสู่วัยสูงอายุให้มี

การเก็บออมในระดับครัวเรือน ซึ่งจะส่งผลทำให้การดำเนินชีวิตของประชากรรุ่นเกิดล้านเป็นไปอย่างมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีเมื่อถึงวัยสูงอายุ สามารถเลี้ยงดู/พึ่งพาตนเองได้ และไม่เป็นการระงับประชากรวัยแรงงาน (จินพันธุ์ ฤกษ์จำนง และเชษฐภูมิ วรธนไพศาล, 2549)

รูปภาพที่ 1.3 จำนวนประชากรวัยต่าง ๆ ปี พ.ศ. 2553-2583

ที่มา: ปัทมา ว่าพัฒนางศ์ และคณะ. (2556). “การศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบเชิงนโยบายต่อการพัฒนาประเทศจากผลการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2553-2583”. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

พ.ศ.	อัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุ
2553	19.7
2556	22.1
2559	25.1
2562	28.6
2565	32.6
2568	37.1
2571	42.1
2574	46.8
2577	51.0
2580	54.9
2583	55.0

รูปภาพที่ 1.4 อัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุ ปี พ.ศ. 2523-2583

ที่มา: ปัทมา ว่าพัฒนางศ์ และคณะ. (2556). “การศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบเชิงนโยบายต่อการพัฒนาประเทศจากผลการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583”. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

รูปภาพที่ 1.5 ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวตามลำพังในครัวเรือน ปี พ.ศ. 2537-2554

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. “การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2554”.

จากสถานการณ์การออมในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา พบว่า การออมของภาคครัวเรือนไทย ส่วนใหญ่มีอัตราที่ลดลง ในขณะที่รายได้ของภาคครัวเรือนไทยส่วนใหญ่มีอัตราที่เพิ่มสูงขึ้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554) โดยประเทศไทยเคยมีอัตราการออมของภาคครัวเรือนสูงสุดอยู่ที่ร้อยละ 35.2 ของรายได้ประชาชาติในปี พ.ศ. 2534 และหลังจากนั้น อัตราการออมของภาคครัวเรือนไทยก็มีแนวโน้มที่ลดลงเรื่อยมา สาเหตุหลัก ๆ มาจากการขยายการลงทุนและการบริโภคที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้อัตราการขยายตัวของค่าใช้จ่ายครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นในสัดส่วนที่สูงกว่าอัตราการขยายตัวของรายได้ ส่งผลให้อัตราการออมภาคครัวเรือนเฉลี่ยลดลง (วิมุต วานิชเจริญธรรม, 2549) และส่งผลต่อเศรษฐกิจและการลงทุนของประเทศตามมา กล่าวคือ เมื่อรัฐบาลต้องการการลงทุนก็จะต้องไปกู้ยืมเงินทุนจากต่างประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดภาระหนี้สิน ทำให้รัฐบาลต้องเรียกเก็บภาษีจากประชาชนเพิ่มมากขึ้นเพื่อนำไปใช้หนี้ แต่ถ้าหากภาคครัวเรือนมีการออมในระดับที่สูง ก็จะส่งผลให้การออมในระดับประเทศสูงขึ้นตามมา เมื่อรัฐบาลต้องการลงทุนก็ไม่จำเป็นต้องอาศัยเงินทุนจากต่างประเทศ ทำให้ประเทศลดภาระหนี้สิน และรัฐบาลไม่ต้องเรียกเก็บภาษีจากประชาชนเพิ่ม (โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์, 2554)

ที่ผ่านมาประเทศไทยมีนโยบายที่ส่งเสริมการออมให้กับคนในประเทศขึ้น โดยวิธีการกำหนดให้มี “วันออมแห่งชาติ” ขึ้น คือ วันที่ 31 เดือนตุลาคมของทุกปี เพื่อส่งเสริมให้คนไทยมีนิสัยรักการออม และเห็นความสำคัญของการออม (อัจฉรา โยมสินธุ์, 2555) แต่จากการสำรวจการวางแผนทางการเงินด้านการออมของประชากรไทย พบว่า ร้อยละ 83 ของประชากรไทยไม่มีการออมเงินเป็นประจำ (กาญจนา หงษ์ทอง, 2550) และจากการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า ภาคครัวเรือนไทยมีการออมไม่ถึงร้อยละ 10 ของรายได้ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าภาคครัวเรือนไทยยังไม่ให้ความสำคัญกับการเตรียมตัวด้านการออมเท่าที่ควร เพราะอัตราการออมที่เหมาะสมสำหรับภาคครัวเรือนไทยต้องอยู่ที่ร้อยละ 30 ของรายได้ (เชาว์ เก่งชน, 2556) ดังนั้นประชากรไทยจึงควรให้ความสำคัญกับการออมของภาคครัวเรือนไทยเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะประชากรวัยแรงงานที่ส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นเกดล้าน เพราะเป็นวัยหลักในการสร้างรายได้ของครัวเรือน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับการออม เนื่องจากในอีก 10-30 ปีข้างหน้าประชากรรุ่นเกดล้านก็จะก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างเต็มตัว และในขณะนั้นประชากรวัยแรงงานของประเทศจะมีสัดส่วนลดลง ทำให้ความสามารถในการดูแลประชากรสูงอายุลดลงด้วย (ศิริวรรณ ศิริบุญ และชนนต์ดี มิตินทางกูร, 2551) ประชากรที่กำลังสูงอายุจึงควรมีการออมขณะที่อยู่ในวัยแรงงาน เพื่อจะได้นำเงินออมไปใช้เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ (เชาว์ เก่งชน, 2556)

จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า มีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมทางการเงินด้านการออมของประชากรรุ่นเกดล้านอยู่บ้าง ได้แก่ การศึกษาของวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาฯ ใน “โครงการสร้างระบบการติดตามและประเมินผล แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564)”

(วิพรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ, 2551) สํารวจกลุ่มตัวอย่างประชากรอายุระหว่าง 30-59 ปี จำนวน 6,996 คน พบว่า ร้อยละ 60 เท่านั้นที่มีการเตรียมการด้านการออม ส่วนการศึกษาของวราภรณ์ กิตติวรบุตร (2549) ได้ศึกษาพฤติกรรมการออมของคนกลุ่มอายุ 20-51 ปี และสูงกว่า โดยศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออม และพฤติกรรมการออมของพนักงานธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ซึ่งค้นพบว่าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของพนักงานธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ได้แก่ เพศ อายุ และรายได้ และการศึกษาของกัญญา อภิพรชัยสกุล (2552) ที่ศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์การมีหลักประกันด้านเศรษฐกิจ ลักษณะและเหตุผลในการมีหลักประกันด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีหลักประกันด้านเศรษฐกิจของกลุ่มประชากรอายุ 40-59 ปี ซึ่งเป็นวัยก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีหลักประกันด้านเศรษฐกิจของคนกลุ่มนี้ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ภาวะสุขภาพ และการมีประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาของต่างประเทศ ที่ศึกษาเกี่ยวกับภาพสะท้อนชีวิตของประชากรรุ่นเกดล้าน พบว่า กลุ่มประชากร รุ่นเกดล้านในต่างประเทศ ขณะนี้ได้เข้าสู่วัยสูงอายุแล้ว เขาได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการออม คือ การออมเป็นสิ่งที่สำคัญมาก และควรออมตั้งแต่อายุน้อย เนื่องจากในอดีตพวกเขาไม่มีการออมเงิน ทำให้ปัจจุบันเขาได้มองเห็นผลกระทบของการออมที่มีต่อเขาแล้วว่าการไม่มีเงินออม ทำให้เขาต้องทำงานเกินกว่าอายุเกษียณ และบางคนจำเป็นต้องทำงานจนถึงอายุ 75 ปี ซึ่งทำให้คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของเขาไม่ดีมากนัก (Louis, 2011)

จะเห็นได้ว่าการศึกษาที่ผ่านมายังมีอยู่ไม่มากนัก และยังขาดประเด็นที่น่าสนใจอีกหลายประเด็น เช่น การออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกดล้าน ปริมาณการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกดล้าน และปัจจัยด้านครัวเรือนที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกดล้าน ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกดล้าน ทั้งในประเด็นลักษณะการออม ปริมาณการออม และปัจจัยด้านครัวเรือนที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกดล้าน ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลในการสร้างยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการออมของประชากรรุ่นเกดล้าน อันจะนำไปสู่การมีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรรุ่นเกดล้าน

1.2 คำถามการวิจัย

1. ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกดล้านมีการออมหรือไม่ อย่างไร
2. ปัจจัยด้านครัวเรือนอะไรบ้างที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกดล้าน

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการออมของครัวเรือนประชากรรุ่นเกิดล้าน และปริมาณการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านครัวเรือนที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1. ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านส่วนใหญ่ไม่มีการออม คือ มีการออมไม่ถึงร้อยละ 10 ของรายได้ครัวเรือน
2. ปัจจัยด้านครัวเรือน ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนผู้ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง จำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน จำนวนเด็กในครัวเรือน จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน จำนวนผู้พิการในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับสวัสดิการและการช่วยเหลือจากภาครัฐ จำนวนสมาชิกครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม อาชีพหลักของครัวเรือน สถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัย เขตที่อยู่อาศัย หนี้สิน และภาค ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน

1.5 นิยามศัพท์

การออม หมายถึง ส่วนที่เหลือของรายได้เมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้ว ในรูปแบบที่เป็นตัวเงิน (สำนักงานสหกรณ์จังหวัดร้อยเอ็ด, 2552)

ประชากรรุ่นเกิดล้าน หมายถึง ประชากรที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2506 ถึงปี พ.ศ. 2526 ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศไทยมีอัตราการเกิดเกินกว่าล้านคนต่อปี หรือมีอัตราการเกิดสูงถึง 35-40 คน ต่อประชากร 1,000 คน ซึ่งนับว่าเป็นอัตราที่สูงมาก จึงเรียกประชากรที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2506 ถึงปี พ.ศ. 2526 ว่า “ประชากรรุ่นเกิดล้าน” ซึ่งปัจจุบันมีอายุประมาณ 30-50 ปี (ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2550)

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่องการออมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน : การเตรียมการสู่สังคมผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในสร้างกรอบการศึกษาวิจัย ดังนี้

- 2.1 การออม
- 2.2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการออม
- 2.3 สถานการณ์การออมในประเทศไทย
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 การออม

การออม คือ ส่วนของรายได้ที่เหลือจากการใช้จ่าย ที่ได้มาโดยวิธีการเก็บหอมรอมริบ การใช้จ่ายอย่างประหยัด ซึ่งมีทั้งรูปแบบที่เป็นตัวเงินและรูปแบบที่ไม่เป็นตัวเงิน และจะพอกพูนขึ้นเมื่อเวลาผ่านไปโดยการออมนั้นจะออมไว้เพื่อความมั่นคง คือ การออมเงินเพื่อใช้จ่ายในกรณีฉุกเฉิน ออมเพื่อเกษียณหรือการเก็บสะสมเงินไว้เพื่อใช้จ่ายในยามเกษียณอายุ และออมเพื่อการทำธุรกิจหรือลงทุนในตลาดที่สามารถทำให้ผลตอบแทนเพิ่มขึ้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2526; สำนักงานสหกรณ์จังหวัดร้อยเอ็ด, 2552)

การออมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้เป้าหมายของบุคคลที่ได้กำหนดไว้ในอนาคตสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ดังนั้นการออมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถกำหนดเป้าหมายที่วางไว้ให้เป็นจริงขึ้นมาได้ นอกจากนี้เงินออมยังใช้สำหรับแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนทางการเงินที่อาจเกิดขึ้นอย่างคาดไม่ถึงกับเราได้ด้วย ดังนั้นเราจึงควรมีการออมอย่างสม่ำเสมอในชีวิต (กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจสหกรณ์, 2552)

โดยทั่วไปการออมมีความหมายกว้างขวาง มีทั้งที่เป็นตัวเงินและที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น ออมทรัพย์/เงิน ออมทุน ออมทรัพยากร ออมทรัพย์สิน ออมน้ำใจ ออมจิตวิญญาณ เป็นต้น หากกล่าวเฉพาะการออมที่เป็นตัวเงิน จะสามารถเขียนเป็นสูตรของการออมได้ง่าย ๆ คือ

$$\text{เงินออม} = \text{รายได้} - \text{รายจ่าย}$$

ดังนั้น ความสามารถในการออมจะมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความสามารถในการเพิ่มรายได้ และลดรายจ่ายของแต่ละบุคคล หรือขึ้นอยู่กับความชาญฉลาดในการหารายได้ และการลดค่าใช้จ่าย/การใช้ชีวิต ดังนี้ (ศูนย์ส่งเสริมการบริหารเงินออมครอบครัวกรุงเทพมหานคร, 2548)

- เพิ่มรายได้ → ตลาดหา
 - ลงทุนแรงงาน + มแรงเงิน
 - ลงทุนทางการศึกษา
- ลดรายจ่าย → ตลาดใช้
- ตลาดซื้อ → ซื้อตามความจำเป็น
 - ซื้อของที่มีต้นทุนต่อหน่วยถูก
- ตลาดใช้ → รักษาของ
 - ประหยัดแบบต่าง ๆ
- ตลาดใช้ชีวิต → คุณค่าไม่ได้อยู่ที่ราคาเท่านั้น

นอกจากนี้ยังมีสูตรการคำนวณที่เป็นหลักสากลเกี่ยวกับการออมในแต่ละช่วงอายุ เพื่อเป็นแนวทางในการคำนวณว่าควรเพิ่มหรือลดค่าใช้จ่ายในแต่ละช่วงอายุอย่างไร โดยมีสูตรการคำนวณดังนี้ (สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ, 2548)

$$\text{เงินออมปัจจุบัน} = 1/10 \times \text{อายุ} \times \text{รายได้ทั้งปี}$$

โดยสรุป “การออม คือ ส่วนของรายได้ที่เหลือจากการใช้จ่าย ที่ได้มาโดยวิธีการเก็บหอมรอมริบ การใช้จ่ายอย่างประหยัด ซึ่งมีทั้งรูปแบบที่เป็นตัวเงินและรูปแบบที่ไม่เป็นตัวเงิน และจะพอกพูนขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป” การออมนั้นนอกจากจะเป็นปัจจัยที่ทำให้เป้าหมายของบุคคลที่กำหนดไว้สำหรับอนาคตบรรลุวัตถุประสงค์แล้ว ยังใช้ในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนทางการเงินที่อาจเกิดขึ้นอย่างคาดไม่ถึงของบุคคลในอนาคตได้ด้วย เช่น ปัญหาสุขภาพ หรือภัยพิบัติต่าง ๆ ดังนั้นการเตรียมความพร้อมทางด้านการออมจึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญมาก เพราะจะทำให้เกิดความมั่นคงในชีวิต โดยเฉพาะคนในวัยสูงอายุที่ความสามารถในการหารายได้ลดลง

2.2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการออม

2.2.1 ทฤษฎีการบริโภคและการออมของจอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes)

จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) นักเศรษฐศาสตร์ กล่าวว่า รายได้ที่สามารถใช้จ่ายได้จริงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการกำหนดการบริโภคและการออม ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ถือเป็นปัจจัยทางอ้อม ถ้ากำหนดปัจจัยอื่นๆคงที่ ฟังก์ชันการบริโภค และฟังก์ชันการออม จะเป็นดังนี้ (อ้างใน วรรณญา ไชยทารินทร์, 2554)

$$C = f(Y_d)$$

และ

$$S = f(Y_d)$$

นั่นคือ ทั้งการบริโภคและการออมจะมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับรายได้ที่ใช้จ่ายได้จริง คือ

เมื่อรายได้สุทธิส่วนบุคคล (Disposable Income) เพิ่มขึ้น จะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น และส่งผลทำให้การออมเพิ่มขึ้น

เมื่อรายได้สุทธิส่วนบุคคล (Disposable Income) ลดลง จะทำให้การบริโภคลดลง และส่งผลทำให้การออมลดลง

จากทฤษฎีการบริโภคและการออมของจอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) ข้างต้น จะเห็นได้ว่าหากมีรายได้มาก ความสามารถในการบริโภค และการออมก็จะมากตาม และหากมีรายได้น้อยลง การบริโภค และการออมก็จะลดลงตามไปด้วย ดังนั้นเพื่อเป็นการรักษาระดับการบริโภคและการออมให้อยู่ในระดับคงที่หรือเพิ่มจำนวนขึ้น จึงควรรักษาระดับรายได้ให้คงที่ และเพิ่มจำนวนขึ้น

2.2.2 ทฤษฎีการออมกับกระแสรายได้และรายจ่าย

จากทฤษฎีการใช้จ่ายอุปโภคบริโภค และการออมของ Keynes ข้างต้น ที่กล่าวว่า ระดับรายได้เป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสามารถในการออม ดังนั้นการออมจึงมีความสัมพันธ์กับรายได้ภายหลังหักภาษี ถ้ารายได้หลังหักภาษีสูงขึ้น แสดงว่าความสามารถในการออมจะเพิ่มสูงขึ้นด้วย อย่างไรก็ตามเมื่อรายได้หลังหักภาษีเพิ่มสูงขึ้นแล้ว การออมจะเพิ่มสูงขึ้นหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับกระแสการใช้จ่ายอีกด้วย หากมีรายได้สูง แต่ใช้จ่ายมาก การออมก็จะไม่มากตาม จึงสามารถเขียน

สมการแสดงปริมาณการออมจากความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ที่สามารถใช้สอยได้จริง และค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคได้ ดังนี้ (อ้างใน รัชศักดิ์ ค่อยประเสริฐ, 2553)

$$S = Y - C$$

โดยกำหนดให้ Y = รายได้ที่สามารถจับจ่ายใช้สอยได้จริง (หลังหักภาษี)

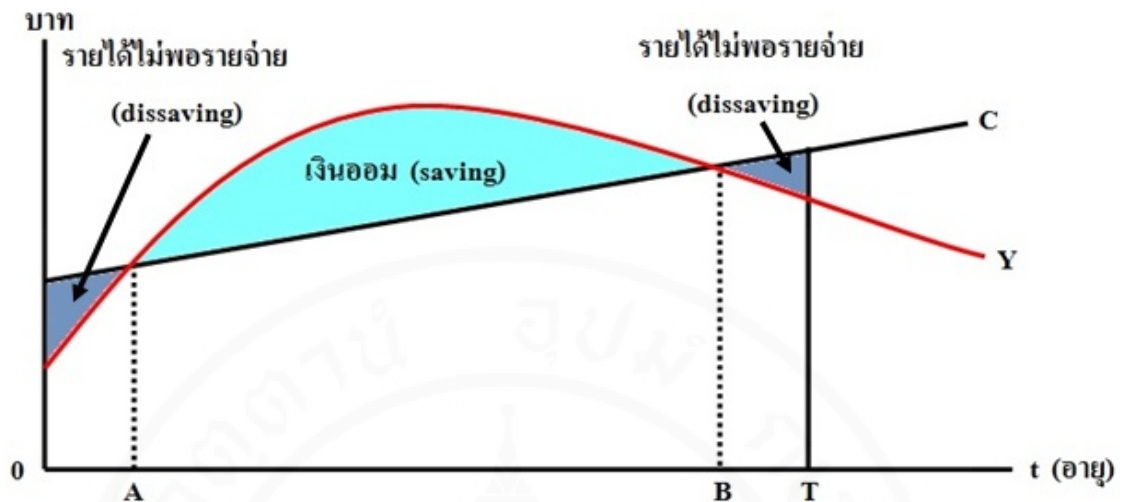
C = ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค

S = ปริมาณการออม

ดังนั้นเราจึงควรมีการควบคุมในเรื่องของค่าใช้จ่าย ให้ใช้จ่ายในปริมาณที่พอดีไม่สูงมาก เพื่อจะได้เหลือเป็นการออมที่มีจำนวนมากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าการออมมีโอกาสเป็นได้ทั้งลบบวก และเป็นศูนย์ ขึ้นอยู่กับปริมาณรายได้ และการบริโภค ซึ่งหากมีการบริโภคน้อยกว่ารายได้ ก็จะทำให้การออมเป็นลบหรือมีหนี้สิน หากมีการบริโภคเท่ากับรายได้ ก็จะทำให้การออมเป็นศูนย์ หรือไม่มีการออม และหากมีการบริโภคน้อยกว่ารายได้ ก็จะทำให้การออมเป็นบวกหรือมีการออม ดังนั้นถ้ารู้จักแบ่งสัดส่วนของรายได้ เพื่อใช้สำหรับการบริโภคน้อยลง ก็จะทำให้การออมเพิ่มขึ้นได้

2.2.3 ทฤษฎีวงจรชีวิตของฟรังโก โมดิเกลียนี (Modigliani's life cycle of saving)

ทฤษฎีวงจรชีวิตของการออม เป็นทฤษฎีที่เสนอโดยฟรังโก โมดิเกลียนี (1963) นักเศรษฐศาสตร์ชาวอเมริกัน ซึ่งคิดร่วมกับอัลเบิร์ต แอนโด (Albert Ando) ซึ่งในบางครั้งเรียกว่า Ando-Modigliani Model ทฤษฎีนี้มีสมมติฐานว่า บุคคลมักจะมีรายได้ค่อนข้างต่ำเมื่อเริ่มต้นชีวิตและบั้นปลายของชีวิต เนื่องจากมีผลผลิตที่ค่อนข้างต่ำ แต่บุคคลจะมีรายได้สูงเมื่ออยู่ในวัยกลางคน ในขณะที่การบริโภคอยู่ในระดับที่ค่อนข้างคงที่ หรือค่อยๆ สูงขึ้นตลอดช่วงชีวิต ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าในช่วงเริ่มต้นชีวิตเป็นช่วงที่ต้องกู้เงินในอนาคตมาใช้ เนื่องจากรายได้น้อยประสบการณ์ในการทำงานน้อย และช่วงกลางจะเป็นช่วงที่รายได้สูงเนื่องจากมีประสบการณ์การทำงานมากขึ้น ช่วงนี้บุคคลจะเริ่มจ่ายหนี้ที่กู้ไว้ ในช่วงเริ่มต้นของชีวิตคืน และออมมากขึ้น โดยส่วนหนึ่งจะออมไว้สำหรับบั้นปลายของชีวิตหรือวัยเกษียณอายุตามทฤษฎีวงจรชีวิต ทฤษฎีวงจรชีวิตนี้จะเน้นให้บุคคลมีการวางแผนการออมระยะยาว เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดตลอดช่วงชีวิต ซึ่งสมมติฐานการออมตลอดช่วงชีวิตของแต่ละคน ประกอบไปด้วยแบบแผนของรายได้ การบริโภค และการออม มีการแบ่งช่วงชีวิต ดังนี้ (รูปภาพที่ 2.1)

รูปภาพที่ 2.1 รายได้ การใช้จ่ายและการออมตามทฤษฎีวงจรชีวิตการออม ของฟรังโก โมดิเกลียนี (Modigliani's life cycle of saving)

จากรูปที่ 2.1 แสดงสมมติฐานการออมตลอดช่วงชีวิตของแต่ละคน ซึ่งประกอบไปด้วยแบบแผนของรายได้และการบริโภคตลอดชีวิต โดยจะมีการแบ่งช่วงชีวิต ดังนี้

ระยะเริ่มต้นของชีวิต 0 - A คือ ระยะเวลาที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย เนื่องจากเป็นระยะเริ่มต้นของการทำงาน ซึ่งจะคงยังมีประสบการณ์ในการทำงานน้อย แต่มีการบริโภคมาก ผู้บริโภคจึงมีความจำเป็นที่จะกู้ยืมเงินเพื่อมาใช้จ่ายในการบริโภค ดังนั้นในช่วงชีวิตนี้จึงไม่มีการออม

ระยะกลางของชีวิต A - B คือ ระยะเวลาที่มีรายได้สูงกว่ารายจ่ายเนื่องจากเป็นระยะที่มีประสบการณ์ทำงานที่มากขึ้น มีรายได้มากขึ้น ช่วงนี้บุคคลจะเริ่มจ่ายหนี้ที่กู้ไว้ในช่วงเริ่มต้นของชีวิตคืน และออมมากขึ้น

ระยะช่วงปลายของชีวิต B - T คือ ระยะเวลาที่ประสิทธิภาพในการทำงานลดน้อยลง ทำให้มีรายได้ลดลง แต่การบริโภคยังอยู่ในระดับเดิมหรือมากกว่าเดิม ทำให้ในระยะนี้จะมีการนำเงินออมที่ออมไว้ในช่วงระยะกลางของชีวิตมาใช้

จากทฤษฎีการออมตามวงจรชีวิตข้างต้น จะเห็นได้ว่าระยะเริ่มต้น และระยะปลายของชีวิต รายได้จะไม่เพียงพอกับรายจ่าย ซึ่งจะทำให้ไม่มีการออม แต่ในระยะกลางของชีวิต คือ ระยะเวลาที่มีรายได้สูงกว่ารายจ่าย ซึ่งจะทำให้มีการออม แต่อย่างไรก็ตามกำลังความสามารถในการออมของแต่ละคนมีไม่เท่ากัน บางคนอาจออมได้มาก บางคนอาจออมได้น้อย และบางคนอาจออมไม่ได้เลย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการใช้จ่ายหรือพฤติกรรมการบริโภค ดังนั้นในช่วงระยะกลางของชีวิตต้องรู้จักการแบ่งสัดส่วนของรายได้ การบริโภค และการออม ให้เหมาะสม เพื่อให้ได้ปริมาณการออมที่มากที่สุด

2.3 สถานการณ์การออมในประเทศไทย

การออมในช่วงประมาณ 10 กว่าปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2539-2549) พบว่าครัวเรือนไทยมีการออมเฉลี่ยครัวเรือนละ 2,330 บาทต่อเดือน (สำนักนโยบายการออมและการลงทุน, 2549) และพบว่าในปี 2549 สัดส่วนการออมและการลงทุนของประเทศอยู่ที่ประมาณร้อยละ 30.7 และ 29.2 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าปริมาณการออมของประเทศไทยสูงกว่าการลงทุน และเมื่อพิจารณาส่วนต่างระหว่างการออมและการลงทุน พบว่า ในอดีตก่อนช่วงวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ระดับการออมมีน้อยกว่าการลงทุนเนื่องจากความต้องการในการลงทุนสูง ทำให้การออมตามไม่ทันการลงทุน แต่หลังจากช่วงวิกฤตเศรษฐกิจเป็นต้นมา พบว่า ระดับการออมนั้นสูงกว่าการลงทุนมาตลอด แต่ในปี 2549 การออมกลับมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากมีการกระตุ้นทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้การขยายการลงทุนและการบริโภคที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้อัตราการขยายตัวของค่าใช้จ่ายครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นในสัดส่วนที่สูงกว่าอัตราการขยายตัวของรายได้ ส่งผลให้อัตราการออมภาคครัวเรือนเฉลี่ยหดตัวลงจากปี 2547 ถึงร้อยละ 6.90 อย่างไรก็ตามในช่วงครึ่งปีหลังของปี 2549 การออมภาคครัวเรือนก็มีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากความผันผวนทางการเมืองและเหตุการณ์ความไม่สงบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้ภาคครัวเรือนไม่มั่นใจในสภาวะทางสังคมและเศรษฐกิจ จึงชะลอการใช้จ่าย ประกอบกับทิศทางเงินเฟ้อที่ลดลงซึ่งน่าจะส่งผลให้ครัวเรือนมีการออมเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นเมื่อสิ้นปี 2549 การออมของภาคครัวเรือนจึงมีปริมาณไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 เมื่อเทียบกับ GDP (สำนักนโยบายการออมและการลงทุน, 2550)

ในปี 2550 การออมภาคครัวเรือนของไทย เพิ่มขึ้นจากปี 2549 มาอยู่ที่ระดับ 4,160 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน แต่ในปี 2551 ระดับการออมภาคครัวเรือนของไทยได้ลดลงมาเมื่อเทียบกับปี 2550 ซึ่งมาอยู่ที่ระดับ 3,691 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน ซึ่งทำให้การออมภาคครัวเรือนของไทยลดลงหรือเกิดการหดตัวลงร้อยละ 11.26 สาเหตุที่ทำให้การออมของภาคครัวเรือนลดลง เนื่องจากความเชื่อมั่นต่อต่อสถานการณ์ทางการเมือง สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจทั้งในและต่างประเทศของประชาชน รวมทั้งรัฐบาลได้มีนโยบายสนับสนุนการฟื้นตัวการใช้จ่ายของภาคเอกชนในด้านต่าง ๆ เช่น มาตรการด้านภาษีเพื่อกระตุ้นและฟื้นฟูการใช้จ่ายของผู้มีรายได้น้อย และการปรับเพิ่มเงินค่าครองชีพให้แก่ข้าราชการชั้นผู้น้อยซึ่งมาตรการเหล่านี้ ส่งผลให้ความเชื่อมั่นของผู้บริโภคให้ปรับตัวดีขึ้น ทำให้ประชาชนมีการใช้จ่ายใช้สอยเพิ่มขึ้น จึงเป็นผลทำให้ระดับการออมของภาคครัวเรือนลดลง (กานดา ศิริพานิช และสุวรรณา อภัยบัณฑิตกุล, 2552)

ในปี 2552 เป็นปีที่ภาคครัวเรือนมีความเสี่ยงด้านการออมสูง เนื่องจากอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจติดลบในช่วงร้อยละ -3 ถึงร้อยละ -3.5 ต่อปี ซึ่งส่งผลกระทบต่อระดับรายได้ของภาคครัวเรือน คือ ทำให้ระดับรายได้ของภาคครัวเรือนมีระดับที่ลดลง (สำนักนโยบายการออมและการลงทุน, 2552) และในปี 2553 เศรษฐกิจไทยเผชิญกับปัจจัยทางลบด้านต่าง ๆ เช่น ปัญหาการเมือง ภัย

ธรรมชาติ ราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งการผันผวนของเศรษฐกิจโลก เป็นผลทำให้ในปี 2553 ระดับการออมภาคครัวเรือนอยู่ที่ระดับ 3,000 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554) แต่ในปี 2554 การออมเฉลี่ยของภาคครัวเรือนมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปี 2553 ซึ่งอยู่ที่ระดับ 5,652 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน แต่เป็นการขยายตัวในลักษณะที่ชะลอตัวลงอย่างมาก โดยชะลอตัวอยู่ที่ร้อยละ 3.2 และในปี 2555 การออมเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน อยู่ที่ระดับ 5,662 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน ซึ่งเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเมื่อเทียบกับปี 2554 (สุชาติ ศิริวัฒน์ และเหมือนขวัญ รองเดช, 2556)

จากสถานการณ์การออมในประเทศไทยข้างต้น จะเห็นได้ว่าการออมของภาคครัวเรือนไทยนั้น มีระดับการออมที่ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับสภาวะเศรษฐกิจในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งหากมีรายได้น้อยหรือการบริโภคมากระดับการออมของภาคครัวเรือนไทยก็จะน้อย แต่จากแนวโน้มการออมของภาคครัวเรือนไทยตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมา จะเห็นได้ว่าการออมมีอัตราที่ลดลงเรื่อย ๆ ดังนั้นเราควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริโภคให้มีอัตราที่พอดี เพื่อเพิ่มอัตราการออมของภาคครัวเรือนไทยให้มีระดับที่สูงขึ้น

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการออมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน: การเตรียมการสู่สังคมผู้สูงอายุ จึงได้มีการทบทวนงานศึกษาวิจัยที่ผ่านมา พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการออมอยู่บ้างได้แก่

การศึกษาของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2542) เป็นการศึกษาการออมของครัวเรือน พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือน ได้แก่ รายได้ประจำต่อเดือน คือ เมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้นการออมก็จะเพิ่มขึ้น ภาระหนี้สิน คือ เมื่อมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นการออมก็จะลดลง การมีอสังหาริมทรัพย์ คือ การมีอสังหาริมทรัพย์จะทำให้มีการออมมากกว่าไม่มีอสังหาริมทรัพย์ ภาค คือ ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการออมมากกว่ากรุงเทพมหานคร และอาชีพ คือ อาชีพรับจ้าง นักวิชาการ และผู้บริหาร มีการออมมากกว่าอาชีพในภาคเกษตรที่เป็นเจ้าของที่ดิน

การศึกษาของณัญชา นนทจันทร์ (2550) เป็นการศึกษาการออมของบุคคล โดยศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเลย พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการออมเงิน ของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเลย ได้แก่ จำนวนบุคคลที่ต้องเลี้ยงดูเป็นภาระ คือ หากพนักงานมีจำนวนบุคคลที่ต้องเลี้ยงดูเป็นภาระ เพิ่มขึ้น 1 คน จะทำให้โอกาสในการออมลดลงมากกว่าพนักงานที่มีจำนวนบุคคลที่ต้องเลี้ยงดูเป็นภาระน้อยกว่า หนี้สิน คือ หากมีหนี้สิน โอกาสในการออมก็จะน้อย

กว่าไม่มีหนี้สิน รายได้จากแหล่งอื่นๆ คือ หากมีรายได้จากแหล่งอื่น โอกาสในการออมก็จะเพิ่มมากขึ้น ความเพียงพอของรายได้ คือ หากมีความเพียงพอของรายได้ โอกาสในการออมก็จะเพิ่มมากขึ้น รายได้ประจำ คือ หากมีรายได้ประจำมาก การออมก็จะเพิ่มมากขึ้น และรายได้ประจำของกลุ่มสมรส คือ หากกลุ่มสมรสมีรายได้ประจำ ก็ออมก็จะเพิ่มมากขึ้น และผู้ที่มีกลุ่มสมรสที่มีรายได้ประจำ โอกาสในการออมก็จะมากกว่าผู้ที่ไม่มีกลุ่มสมรส หรือผู้ที่กลุ่มสมรสไม่มีรายได้ประจำ

การศึกษาของตติยา ศรีสถลมารค (2550) เป็นการศึกษาการออมของครัวเรือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการออม ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการออม ปัญหาและอุปสรรคของการออมของครัวเรือนเกษตรกร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา พบว่าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการออมของครัวเรือนเกษตรกร ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน คือ หากมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 คน จะทำให้โอกาสในการออมมากกว่าครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่า หนี้สิน คือ หากครัวเรือนมีหนี้สินก็จะทำให้โอกาสในการอมน้อยกว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน สถานภาพสมรส คือ ครัวเรือนที่สมาชิกส่วนใหญ่ยังอยู่กับคู่สมรส จะทำให้โอกาสในการออมมากกว่าครัวเรือนที่สมาชิกส่วนใหญ่เป็นคนโสด พื้นที่ทำกิน คือ เมื่อพื้นที่ทำกินของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้โอกาสในการออมมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีพื้นที่ทำกิน รายได้นอกภาคเกษตร คือ หากครัวเรือนมีรายได้นอกภาคเกษตรเพิ่มมากขึ้นจะทำให้โอกาสในการออมเพิ่มมากขึ้น แนวโน้มการออม คือ หากครัวเรือนที่มีแนวโน้มการออมเพิ่มมากขึ้นจะทำให้โอกาสในการออมเพิ่มมากขึ้น และความตั้งใจในการออม คือ หากครัวเรือนที่มีความตั้งใจในการออมเพิ่มมากขึ้นจะทำให้โอกาสในการออมเพิ่มมากขึ้น

การศึกษาของผกาพันธุ์ พิฤทธิบุรณะ (2550) เป็นการศึกษาการออมของบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออม รูปแบบการออม ปัญหาและอุปสรรคของการออมของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการออมของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ สถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัย คือ เมื่อค่าเช่าที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ปริมาณการออมจะลดลงร้อยละ 27.187 ประสิทธิภาพการทำงาน คือ เมื่อประสิทธิภาพการทำงานเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ปริมาณการออมจะลดลงร้อยละ 5.660 อายุ คือ เมื่อมีอายุเพิ่มขึ้น ปริมาณการออมจะลดลงร้อยละ 27.216 และรายได้ประจำ คือ เมื่อมีรายได้ประจำเพิ่มขึ้น ร้อยละ 1 ปริมาณการออมจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.642 และสถานภาพการทำงานของคู่สมรส คือ เมื่อสถานภาพการทำงานของคู่สมรส เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ปริมาณการออมจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.871

การศึกษาของมนชกร เขียวสี (2550) เป็นการศึกษาการออมของบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการออมและรูปแบบการออม ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการออม ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการออมของข้าราชการสังกัดสำนักงานใหญ่กรมสรรพากร กรุงเทพมหานคร

พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการออมของข้าราชการสังกัดสำนักงานใหญ่กรมสรรพากร กรุงเทพมหานคร ได้แก่ หนี้สิน คือ หากมีหนี้สินโอกาสในการออมก็จะลดลง อายุ คือ หากมีอายุเพิ่มมากขึ้นโอกาสในการออมก็จะเพิ่มมากขึ้น สถานภาพการทำงาน คือ หากระดับการทำงานดีขึ้นโอกาสในการออมก็จะลดลง สถานภาพการทำงานของกลุ่มสมรส คือ ผู้ที่มีคู่สมรสทำงานโอกาสในการออมก็จะมากกว่าผู้ที่มีสถานภาพโสด รายได้ประจำของกลุ่มสมรส คือ หากคู่สมรสมีรายได้ประจำเพิ่มมากขึ้นโอกาสในการออมก็จะเพิ่มมากขึ้น การออมในรูปแบบของมีค่า คือ การออมในรูปแบบของมีค่าสามารถทำนายการออมได้ การเป็นหุ้นสหกรณ์ออมทรัพย์/กบข. คือ การเป็นหุ้นสหกรณ์ออมทรัพย์/กบข.สามารถทำนายการออมได้ และค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาบุตร คือ ผู้ที่มีค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาบุตรเพิ่มขึ้นโอกาสในการออมก็จะลดลง

การศึกษาของอิงอร แร่ทอง (2550) เป็นการศึกษาการออมของบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการออม รูปแบบการออม ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออม และปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการออมของชุมชนบ้านไทรห้อง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของชุมชนบ้านไทรห้อง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ หนี้สิน คือ หนี้สินมีความสัมพันธ์กับการออม สถานภาพบุคคล คือ สถานภาพบุคคลมีความสัมพันธ์กับการออม และรายได้นอกภาคเกษตร คือ รายได้นอกภาคเกษตรมีความสัมพันธ์กับการออม

การศึกษาของปัญญา ชูเลิศ (2551) เป็นการศึกษาการออมของบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจ (ด้านการออม) ก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุของเกษตรกรในพื้นที่ฝั่งตะวันออกของภาคอุบลราชธานี พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุของเกษตรกรในพื้นที่ฝั่งตะวันออกของภาคอุบลราชธานี ได้แก่ เขตที่อยู่อาศัย คือ ผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเมือง/กึ่งเมืองมีโอกาสออมน้อยกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง/กึ่งเมือง จำนวนบุตรในครัวเรือน คือ ยังมีจำนวนบุตรในครัวเรือนมาก ก็จะมีเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจต่ำกว่าครัวเรือนที่มีจำนวนบุตรน้อยกว่า การศึกษา คือ ผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา และผู้ที่เรียนจบชั้นประถม 1-4 มีโอกาสออมน้อยกว่าผู้ที่จบสูงกว่าชั้นประถม 4 รายได้ต่อปี คือ รายได้ต่อปีส่งผลกระทบต่อมีการออม และการเป็นเจ้าของที่ดินที่ใช้เพื่อการเกษตร คือ การเป็นเจ้าของที่ดินที่ใช้เพื่อการเกษตรส่งผลกระทบต่อมีการออม

การศึกษาของมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2551) เป็นการศึกษาการออมของบุคคล โดยศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการออมของผู้ที่กำลังทำงานในระดับจุลภาคโดยใช้ข้อมูล Socio - Economic Survey (SES) ปี 2547 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการออมของผู้ที่กำลังทำงานในระดับจุลภาค ได้แก่ การเป็นสมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญ การเป็นสมาชิกประกันสังคม กล่าวคือ การเป็นสมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญ การเป็นสมาชิกประกันสังคม

จะทำให้การออมเพิ่มขึ้น การเช่าที่อยู่อาศัย คือ การเช่าที่อยู่อาศัยจะทำให้การอมน้อยลง และเขตที่อยู่อาศัย คือ การอาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลจะทำให้มีการอมน้อยกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล

การศึกษาของกัญญา อภิพรชัยสกุล (2552) เป็นการศึกษาการออมของบุคคล โดยศึกษาเกี่ยวกับหลักประกันด้านเศรษฐกิจเพื่อวัยสูงอายุ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีหลักประกันด้านเศรษฐกิจของกลุ่มประชากรอายุ 40-59 ปี ซึ่งเป็นวัยก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีหลักประกันด้านเศรษฐกิจของกลุ่มประชากรอายุ 40-59 ปี ได้แก่ เขตที่อยู่อาศัย คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมีโอกาสในการมีหลักประกันด้านเศรษฐกิจน้อยกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท อาชีพหลัก คือ อาชีพในภาคเกษตรมีหลักประกันด้านเศรษฐกิจมากกว่าอาชีพนอกภาคเกษตร เพศ คือ เพศชายมีหลักประกันด้านเศรษฐกิจมากกว่าเพศหญิง อายุ คือ ผู้ที่มีอายุมากมีหลักประกันด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย ระดับการศึกษา คือ ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงมีหลักประกันด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ สถานภาพสมรส คือ ผู้ที่มีสถานภาพสมรสแต่งงานมีหลักประกันด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรสโสด/หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่ และประสบการณ์ในการเป็นดูแลผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่เคยมีประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุมีหลักประกันด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุ

การศึกษาของสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม (2551) ศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย พบว่า ถ้าครัวเรือนประกอบไปด้วยสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นวัยแรงงานจำนวนมากจะทำให้ลดความเสี่ยงต่อการเป็นคนจนหรือการมีหนี้สิน ซึ่งจะนำไปสู่การมีการออม เนื่องจากวัยแรงงานส่วนใหญ่จะมีศักยภาพในการหารายได้และมั่งคั่ง ถ้าครัวเรือนประกอบไปด้วยสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นวัยเด็กและวัยสูงอายุ จะทำให้เสี่ยงต่อการเป็นคนจนหรือการมีหนี้สิน ซึ่งจะนำไปสู่การไม่มีการออม เนื่องจากวัยเด็กและวัยสูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีศักยภาพในการหารายได้และมั่งคั่ง ครัวเรือนขนาดใหญ่มีความเสี่ยงต่อการเป็นคนจนและไม่มั่งคั่งมากกว่าครัวเรือนขนาดเล็ก และครัวเรือนที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรมีความเสี่ยงต่อการเป็นคนจนและไม่มั่งคั่งมากกว่าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร

การศึกษาของสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (2555) เป็นการศึกษาการออมของครัวเรือน โดยสำรวจเกี่ยวกับข้อมูลก่อนและหลังการมีโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าของครัวเรือนทั่วประเทศ พบว่า โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าจะช่วยลดภาระค่าใช้จ่าย ซึ่งจะนำไปสู่การมีเงินออม

การศึกษาของสุริยาพร จันทร์เจริญ (2555) เป็นการศึกษาการออมของบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนผ่านการออมของแรงงานวัยก่อนสูงอายุและวัยสูงอายุทั้งในระบบและนอกระบบ และปัจจัยกำหนดภาวะการไม่ออมของแรงงานในวัยก่อนสูงอายุและวัยสูงอายุทั้งในระบบและ

นอกระบบ พบว่า ปัจจัยกำหนดภาวะการไม่ยอมของแรงงานในวัยก่อนสูงอายุและวัยสูงอายุทั้งในระบบและนอกระบบ ได้แก่ เขตที่อยู่อาศัย คือ ผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลมีโอกาสอ้อมมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล หนี้สิน คือ ผู้ที่มีหนี้สินมีโอกาสอ้อมมากกว่าผู้ที่ไม่มีหนี้สิน เพศ คือ เพศหญิงมีโอกาสอ้อมมากกว่าเพศชาย การศึกษา คือ ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีโอกาสอ้อมมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำ สถานภาพสมรส คือ ผู้ที่มีสถานภาพสมรสแต่งงานมีโอกาสอ้อมน้อยกว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรสโสด การเป็นหัวหน้าครัวเรือน คือ ผู้ที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนมีโอกาสอ้อมมากกว่าผู้ที่ไม่เป็นหัวหน้าครัวเรือน รายได้ คือ ผู้ที่มีรายได้สูงกว่าเส้นความยากจนมีโอกาสอ้อมน้อยกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน ดัชนีทรัพย์สินของครอบครัว คือ ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจระดับปานกลางจนถึงรวยมีโอกาสในการอ้อมมากกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจระดับจน การเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพ คือ ผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพมีโอกาสอ้อมน้อยกว่าผู้ที่เป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพ แหล่งที่มาของรายได้/ทรัพย์สิน คือ ผู้ที่มีรายได้จากบุตรมีโอกาสอ้อมมากกว่าผู้ที่มีรายได้จากตนเอง และภาวะสุขภาพ คือ ผู้ที่มีสุขภาพดีมีโอกาสอ้อมน้อยกว่าผู้ที่มีสุขภาพไม่ดี

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการอ้อมข้างต้น จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการอ้อมในระดับบุคคล ส่วนการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการอ้อมในระดับครัวเรือนยังมีน้อย โดยสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการอ้อมในระดับครัวเรือนมีหลายปัจจัย ได้แก่ รายได้ประจำต่อเดือน ภาระหนี้สิน การมีอสังหาริมทรัพย์ ภาวที่อาศัย อาชีพหลักของครัวเรือน ขนาดของครัวเรือน/จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้นอกภาคเกษตร จำนวนที่ดินทำกิน ความตั้งใจในการอ้อม สถานภาพสมรส แนวโน้มการอ้อม จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นวัยแรงงาน วัยเด็ก และวัยสูงอายุ รวมทั้งสวัสดิการรักษายาบาลจากภาครัฐ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการอ้อมในระดับบุคคลมีมากมายหลากหลายมาก ได้แก่ การได้รับสวัสดิการและการช่วยเหลือจากภาครัฐจำนวนบุคคลเป็นภาระ หนี้สิน รายได้จากแหล่งอื่นๆที่นอกเหนือจากรายได้ประจำ ความเพียงพอของรายได้ รายได้ประจำ รายได้ประจำของคู่สมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เพศ สถานภาพสมรส รายได้นอกภาคเกษตร แนวโน้มการอ้อม ความตั้งใจในการอ้อม สถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัย ประสบการณ์การทำงาน สถานภาพการทำงานของคู่สมรส อายุ สถานภาพการทำงาน การอ้อมในรูปแบบของมีค่าการเป็นหุ้นสหกรณ์อ้อมทรัพย์ ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาบุตร สถานภาพบุคคล เขตที่อยู่อาศัย จำนวนบุตรในครัวเรือน การศึกษา การเป็นเจ้าของที่ดินที่ใช้เพื่อการเกษตร อาชีพหลัก ประสบการณ์ในการเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ จำนวนผู้ทำงานหารายได้ การเป็นหัวหน้าครัวเรือน ดัชนีทรัพย์สินของครอบครัว การเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพ แหล่งที่มาของรายได้/ทรัพย์สิน และภาวะสุขภาพ

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการอ้อมและปริมาณการอ้อมในระดับครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน ซึ่งเป็นรุ่นที่กำลังเข้าสู่สังคมสูงวัย จึงได้นำปัจจัยข้อค้นพบ

ต่าง ๆ มาเป็นพื้นฐานในการศึกษา โดยปัจจัยที่นำมาประยุกต์ใช้ ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง จำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน (จำนวนเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ไม่ได้ทำงาน) จำนวนเด็กในครัวเรือน จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน จำนวนผู้พิการในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับสวัสดิการและการช่วยเหลือจากภาครัฐ จำนวนสมาชิกครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม อาชีพหลักของครัวเรือน สถานภาพ การครอบครองที่อยู่อาศัย เขตที่อยู่อาศัย หนี้สิน และภาค รวมทั้งรายได้ครัวเรือน ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการออมตามทฤษฎีการบริโภคและการออมของจอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) ที่กล่าวว่า รายได้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการกำหนดการการออม (อ้างใน วรรณญา ไชยทารินทร์, 2554) โดยมีคำนิยามและกรอบแนวความคิดในการศึกษาวิจัย ดังนี้

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน หมายถึง จำนวนบุคคลที่อาศัยอยู่ในครัวเรือน (ไม่รวม ลูกจ้างในธุรกิจของครัวเรือน และคนรับใช้) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2545)

จำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง หมายถึง จำนวนผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่การงาน ธุรกิจ ไร่ นาของตนเอง หรือผู้ที่ทำงานอย่างน้อย 1 ชั่วโมง โดยได้รับค่าจ้าง เงินเดือน ผลกำไร เงินปันผล หรือค่าตอบแทนที่เป็นลักษณะ และผู้ที่ทำงานอย่างน้อย 1 ชั่วโมง โดยไม่ได้รับค่าจ้างจากธุรกิจหรือไร่ นาของครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2545)

จำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน หมายถึง จำนวนผู้ที่ไม่ได้ทำงานหารายได้ ได้แก่ แม่บ้าน/ทำงานบ้าน คนที่เรียนหนังสือ เด็ก คนชรา คนป่วย คนพิการ คนที่กำลังหางานทำ คนที่ไม่สมัครใจทำงาน ฯลฯ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2545)

จำนวนเด็กในครัวเรือน หมายถึง จำนวนประชากรที่อยู่นอกวัยแรงงาน และวัยสูงอายุได้แก่ประชากรที่มีอายุ 0-14 ปี (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ, 2547)

จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน หมายถึง จำนวนประชากรที่อยู่นอกวัยแรงงาน และวัยเด็กได้แก่ประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ, 2547)

จำนวนผู้พิการในครัวเรือน หมายถึง จำนวนประชากรที่มีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เนื่องจากมีอุปสรรคและความบกพร่องในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การมองเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร พฤติกรรม จิตใจ อารมณ์ สถิติปัญญา การเรียนรู้ (พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2550)

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับสวัสดิการและการช่วยเหลือจากภาครัฐ หมายถึง จำนวนผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือจากทางภาครัฐและองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรที่ดำเนินงาน

โดยภาครัฐ เช่น สวัสดิการรักษายาบาล เงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ทุนการศึกษาของรัฐ เป็นต้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2545)

จำนวนสมาชิกครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม หมายถึง จำนวนผู้ที่ศึกษาในระดับระดับอุดมศึกษาขึ้นไป ได้แก่ หลักสูตรอนุปริญญา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นสูง ประกาศนียบัตรศิลปชั้นสูง ประกาศนียบัตรวิชาชีพครูเทคนิคชั้นสูง (ปทส.) ระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556)

อาชีพหลักของครัวเรือน หมายถึง ประเภทหรือชนิดของงานที่บุคคลในครัวเรือนใช้ระยะเวลาหรือชั่วโมงการทำงานมากกว่า หรือให้รายได้มากกว่ากรณีที่ชั่วโมงการทำงานเท่ากัน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2545) ซึ่งแบ่งออกเป็น อาชีพในภาคเกษตร และอาชีพนอกภาคเกษตร

สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย หมายถึง ความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ซึ่งแบ่งออกเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย/ไม่เสียค่าเช่า และไม่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย/เสียค่าเช่า (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2545)

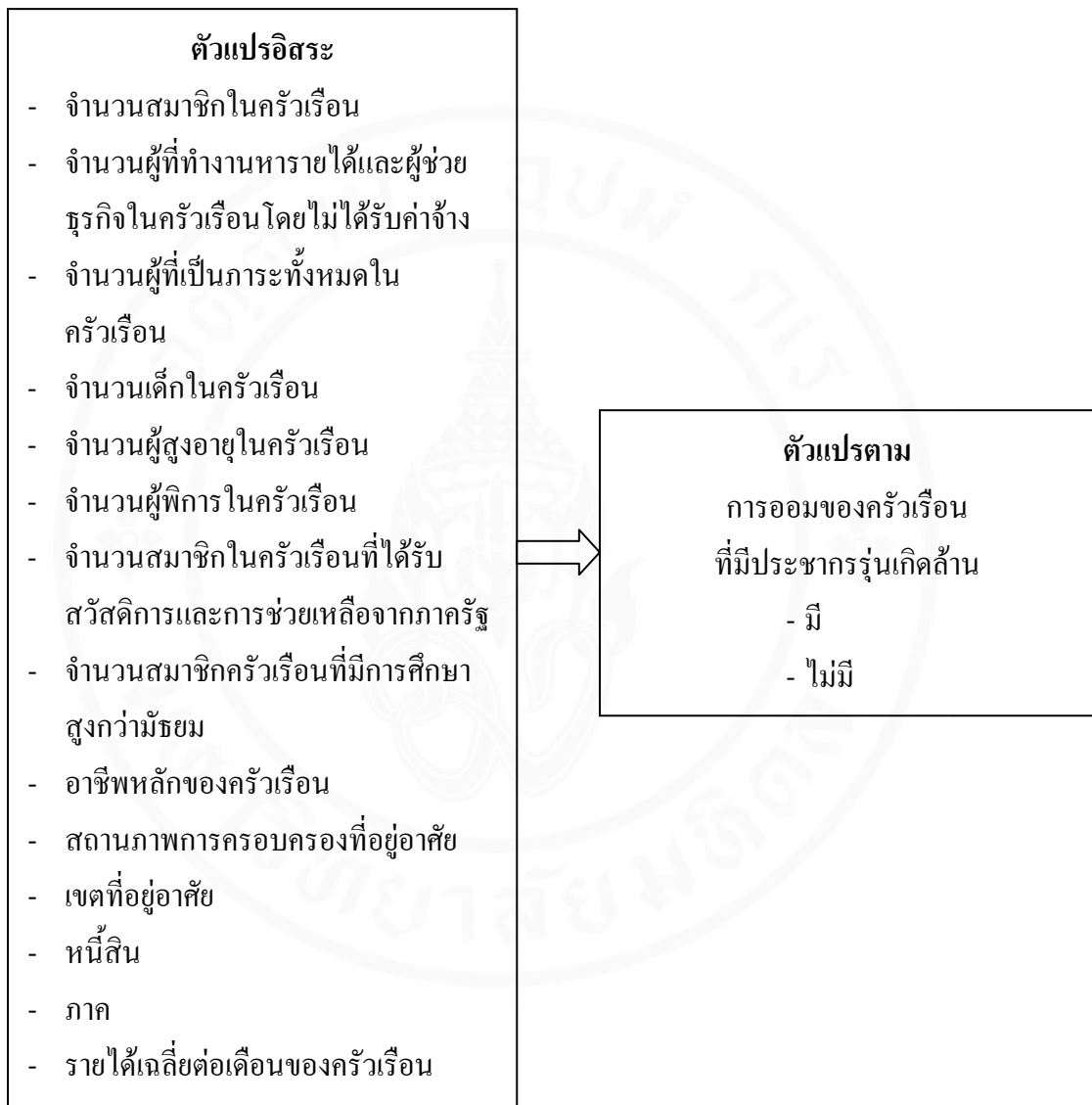
เขตที่อยู่อาศัย หมายถึง การตั้งถิ่นฐานของครัวเรือน ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การตั้งถิ่นฐานในเขตเทศบาล และการตั้งถิ่นฐานในนอกเขตเทศบาล/ชนบท (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 17, 2536)

หนี้สิน หมายถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออม เนื่องจากการที่ครัวเรือนมีหนี้สิน แสดงว่าครัวเรือนมีรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย ทำให้ต้องไปกู้ยืมเงินเพื่อมาใช้จ่ายในครัวเรือน (สุริยาพร จันทรเจริญ, 2555)

ภาค หมายถึง การอาศัยอยู่ในภูมิภาค ที่แบ่งออกเป็น 6 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ ตามการแบ่งภูมิภาคของประเทศไทย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2520)

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน หมายถึง รายได้ทั้งหมดของคนในครัวเรือน ที่ได้มาจากค่าจ้าง เงินเดือน ค่าไรสุทธจากการประกอบธุรกิจทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร จากทรัพย์สินต่าง ๆ เช่น ค่าเช่าบ้าน ค่าเช่าที่ดิน ค่าลิขสิทธิ์ ดอกเบี้ย เงินปันผล เป็นต้น เงินที่ได้รับความช่วยเหลือหรือสวัสดิการ เช่น ทุนการศึกษา บำเหน็จ บำนาญ เป็นต้น และเงินที่ได้รับจากแหล่งอื่น เช่น เงินจากประกันชีวิต เงินจากรางวัลสลากกินแบ่ง เป็นต้น (นันทมน รุณเกษม, 2555)

2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) เพื่อศึกษาการออมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน: การเตรียมการผู้ตั้งคัมผู้สูงอายุ โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2554 (แบบสำรวจสมาชิกและการใช้จ่ายครัวเรือน และแบบสำรวจรายได้ของครัวเรือน) จัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งมีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัย ได้แก่ แหล่งที่มาของข้อมูล ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรและระดับการวัด การวิเคราะห์ข้อมูล และข้อจำกัดของการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 แหล่งที่มาของข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2554 โดยใช้ข้อมูลจากแบบสำรวจสมาชิกและการใช้จ่ายครัวเรือน และแบบสำรวจรายได้ของครัวเรือน ที่จัดเก็บข้อมูลโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับรายได้ ค่าใช้จ่าย ภาระหนี้สิน ทรัพย์สินของครัวเรือน และลักษณะที่อยู่อาศัย โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกเดือน (ตั้งแต่มกราคม - ธันวาคม 2554) จากตัวอย่างครัวเรือนในทุกจังหวัดทั่วประเทศรวมทั้งสิ้น 52,000 ครัวเรือน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างจากครัวเรือนทั่วประเทศ

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ จำนวนครัวเรือนตัวอย่างทุกจังหวัด ทุกภาคทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 52,000 ครัวเรือน จากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2554

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน (ประชากรที่เกิดระหว่าง พ.ศ. 2506-2526) หรือครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือนอายุ 28-48 ปี (ในปี 2554) ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนตัวอย่าง ทำการคัดเลือกโดยใช้โปรแกรม SPSS โดยมีเงื่อนไขการคัดเลือกครัวเรือน

คือ เลือกลเฉพาะครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุ 28-48 ปี ซึ่งได้ครัวเรือนตัวอย่างที่มีประชากร
รุ่นเกิดล้านทั้งสิ้น 26,103 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 50.20 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด

3.3 ตัวแปรและระดับการวัด

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน ซึ่งมี
รายละเอียดของตัวแปรและวิธีการวัดดังนี้

ตัวแปรตาม คือ การออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน เนื่องจากในแบบสอบถาม
ไม่มีข้อคำถามเกี่ยวกับการออมโดยตรง แต่มีข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และรายจ่ายของครัวเรือน ดังนั้น
จึงวัดการออมโดยมีวิธีการคำนวณ คือ นำรายได้ลบกับรายจ่าย จะได้จำนวนเงินที่ออม ซึ่งน่าจะมี
ความแม่นยำมากกว่า เนื่องจากผู้ตอบหรือครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่ค่อยอยากให้คนอื่นทราบว่ามีเงิน
ออมเท่าไร เมื่อค่าออกมาเป็นบวก แสดงว่ามีการออม และเมื่อค่าออกมาเป็นลบหรือเป็นศูนย์ แสดง
ว่าไม่มีการออม

ข้อมูลรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ได้มาจากการสุบรายได้ทั้งหมด จากแบบสอบถาม
ในส่วน ศส.3 ตอนที่ 1-4 รหัสรายการ A13 (รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน) ซึ่งประกอบด้วย
รายได้จาก 4 แหล่งใหญ่ ๆ ได้แก่ รายได้จากค่าจ้าง/เงินเดือน การประกอบธุรกิจ การประกอบการเกษตร
(เฉพาะรายได้ที่เป็นตัวเงิน) และรายได้จากแหล่งอื่น

ส่วนข้อมูลรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน มาจากการสุบรายจ่ายทั้งหมดจาก
แบบสอบถามในส่วน ศส.2 ตอนที่ 3-4 รหัสรายการ A07 ของแบบสอบถาม (ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ย
ต่อเดือนของครัวเรือน) ซึ่งรวมค่าใช้จ่ายในการอุปโภค บริโภค ค่าใช้จ่ายอาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ

สำหรับตัวแปรอิสระ จากการทบทวนงานศึกษาวิจัยที่ผ่านมา พบว่า ปัจจัยที่คาดว่าจะมี
อิทธิพลต่อการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน ได้แก่

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน มาจากแบบสอบถามส่วน ศส.2 A04_1 “จำนวนสมาชิก
ในครัวเรือน.....คน” (ไม่รวมลูกจ้างในธุรกิจของครัวเรือน และคนรับใช้)

จำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง (ไม่รวมลูกจ้าง
ในธุรกิจของครัวเรือน และคนรับใช้) มาจากแบบสอบถามส่วน ศส.2 A02_1

จำนวนผู้ที่เป็นภาระ/ผู้ไม่ได้ทำงานหารายได้ทั้งหมดในครัวเรือน มาจากคำถามส่วน ศส.
2 HM37 (code 08-14) ซึ่งได้จากจำนวนแม่บ้าน/ทำงานบ้าน เรียนหนังสือ เด็ก คนชรา ป่วย พิการ
(ไม่สามารถทำงานได้) กำลังหางานทำ ไม่สมัครใจทำงาน และอื่น ๆ เช่น เกษียณ

จำนวนเด็กในครัวเรือน มาจาก สศส.2 C05 “จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี”

จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน มาจาก สศส.2 C06 “จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป”

จำนวนผู้พิการในครัวเรือน มาจาก สศส.2 C07 “จำนวนผู้พิการทั้งหมดในครัวเรือน”

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับสวัสดิการและการช่วยเหลือจากภาครัฐ มาจาก สศส.2 C10-C12 และ C15-C18 (สวัสดิการและการช่วยเหลือจากภาครัฐ ได้แก่ สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล เงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ เงินสงเคราะห์สำหรับผู้พิการ อาหารกลางวัน/อาหารเสริมฟรีสำหรับนักเรียนทุนการศึกษาจากรัฐ โครงการอื่น ๆ ของรัฐที่ตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร)

จำนวนสมาชิกครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม มาจาก สศส.2 HM15 Code 460-879

อาชีพหลักของครัวเรือน มาจากคำถามส่วน สศส.2 A06 มีการวัดเป็น 2 กลุ่ม คือ อาชีพนอกภาคเกษตร และอาชีพในภาคเกษตร

สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย มาจากคำถามส่วน สศส.2 HH03 มีการวัดเป็น 2 กลุ่ม คือ เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย/ไม่เสียค่าเช่า (code 1, 3, 6 และ 7) และไม่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย/เสียค่าเช่า (code 2, 4 และ 5)

เขตที่อยู่อาศัย มาจาก สศส.2 AREA “สถานที่ตั้งของครัวเรือน” มีการวัดเป็น 2 กลุ่ม คือ อาศัยนอกเขตเทศบาล และในเขตเทศบาล

หนี้สิน มาจาก สศส.3 AD08 “ปัจจุบันครัวเรือนของท่านมีหนี้สินหรือไม่” มีการวัดเป็น 2 กลุ่ม คือ มีหนี้สิน และไม่มีหนี้สิน

ภาค มาจาก สศส.2 REG แบ่งออกเป็น 5 ภาค คือ กทม. ภาคกลาง (ไม่รวม กทม.) ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ได้มาจากการสรุปรายได้ทั้งหมด จากแบบสอบถามในส่วน สศส.3 ตอนที่ 1-4 รหัสรายการ A13 (รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน) มีการวัดเป็น 2 กลุ่ม คือ ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ปี 2554 และเท่ากับหรือสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ปี 2554 ซึ่งรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ปี 2554 เท่ากับ 23,236 บาท/เดือน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2555)

ตารางที่ 3.1 ตัวแปรและระดับการวัด (การออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน)

ตัวแปร	ระดับการวัด	วิธีการวัด
ตัวแปรตาม (Dependent Variable)		
ปริมาณการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน	Nominal Scale	0 = ไม่มี 1 = มี
ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)		
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	Nominal Scale	1 = อยู่คนเดียว * 2 = อยู่ 2 - 3 คน 3 = อยู่ตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป
จำนวนผู้ที่ทำงานหารรายได้ และผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือน โดยไม่ได้รับค่าจ้าง	Nominal Scale	1 = ไม่มี* 2 = มี 1 - 2 คน 3 = มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป
จำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน	Nominal Scale	1 = ไม่มี * 2 = มี 1 - 2 คน 3 = มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป
จำนวนเด็กในครัวเรือน	Nominal Scale	1 = ไม่มี * 2 = มี 1 - 2 คน 3 = มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป
จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน	Nominal Scale	1 = ไม่มี * 2 = มี 1 - 2 คน 3 = มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป
จำนวนผู้พิการในครัวเรือน	Nominal Scale	1 = ไม่มี * 2 = มี 1 - 2 คน 3 = มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับสวัสดิการและการช่วยเหลือจากภาครัฐ	Nominal Scale	1 = ไม่มี * 2 = มี 1 - 2 คน 3 = มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป
จำนวนสมาชิกครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม	Nominal Scale	1 = ไม่มี 2 = มี 1 - 2 คน 3 = มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป

ตารางที่ 3.1 ตัวแปรและระดับการวัด (การออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน) (ต่อ)

ตัวแปร	ระดับการวัด	วิธีการวัด
อาชีพหลักของครัวเรือน	Nominal Scale	0 = นอกภาคเกษตร * 1 = ในภาคเกษตร
สถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัย	Nominal Scale	0 = ไม่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย/เสียค่าเช่า* 1 = เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย/ไม่เสียค่าเช่า
เขตที่อยู่อาศัย	Nominal Scale	0 = นอกเขตเทศบาล 1 = ในเขตเทศบาล *
หนี้สิน	Nominal Scale	0 = ไม่มี * 1 = มี
ภาค	Nominal Scale	1 = กทม. * 2 = กลาง (ไม่รวม กทม.) 3 = เหนือ 4 = อีสาน 5 = ใต้
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน	Nominal Scale	1 = ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนทั่วประเทศ * 2 = เท่ากับหรือสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนทั่วประเทศ

หมายเหตุ * หมายถึง กลุ่มอ้างอิง

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ทำการวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าฐานนิยม (Mode) สำหรับตัวแปรรายได้ รายจ่าย และการออม

2. สถิติอ้างอิงหรือเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดการออมที่ตัวแปรตาม (การออม) เป็นกลุ่ม คือ ออมกับไม่ออม โดยใช้การวิเคราะห์แบบสมการถดถอย

โลจิสติกแบบสองกลุ่ม (Binary Logistic Regression Analysis) เพื่อทดสอบว่ามีตัวแปรอิสระใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิด

3.5 ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านครั้งนี้ ได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2554 (แบบสำรวจสมาชิกและการใช้จ่ายครัวเรือน) ที่จัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ ค่าใช้จ่าย ภาวะหนี้สิน ทรัพย์สินของครัวเรือน และลักษณะที่อยู่อาศัย แต่ไม่ได้ออกแบบสอบถามมาเพื่อศึกษาการออมโดยตรง จึงขาดข้อมูลหลายอย่างที่นำมาใช้อธิบายการออม เช่น รูปแบบการออม ทักษะคิดต่อการออม อายุที่เริ่มออม เป็นต้น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่องการออมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน: การเตรียมการสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2554 (แบบสำรวจสมาชิกและการใช้จ่ายของครัวเรือน และแบบสำรวจรายได้ของครัวเรือน) จัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ การศึกษาครั้งนี้เลือกศึกษาเฉพาะครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน ที่เกิดระหว่าง พ.ศ. 2506-2526 มีอายุ 28-48 ปี ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 26,103 ครัวเรือน แต่ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้เพียง 26,093 ครัวเรือน เนื่องจากพบว่ามี 10 ครัวเรือนที่มีจำนวนการออมที่สูงมาก (เกิน 1,000,000 บาทต่อเดือน) และเมื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับครัวเรือนอื่น ผลการวิเคราะห์ที่ได้มีความแตกต่างกับเมื่อไม่นำมาวิเคราะห์ร่วมกับครัวเรือนอื่นค่อนข้างมาก โดยการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทนี้แบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คุณลักษณะทั่วไปของครัวเรือนที่ศึกษา นำเสนอเป็นคำร้อยละ

ส่วนที่ 2 รายได้ รายจ่าย และการออมต่อเดือนของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน โดยนำเสนอค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่ามัธยฐาน และค่าฐานนิยม

ส่วนที่ 3 คุณลักษณะทั่วไปของครัวเรือนที่มีการออม นำเสนอในรูปตารางไขว้ (Cross tabulation table)

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน โดยใช้สมการถดถอยโลจิสติกแบบสองกลุ่ม (Binary Logistic Regression Analysis)

ส่วนที่ 5 อภิปรายผลการศึกษา (Discussion)

ส่วนที่ 1 คุณลักษณะทั่วไปของครัวเรือนที่ศึกษา

ข้อมูลคุณลักษณะครัวเรือนที่ศึกษา ประกอบด้วยจำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง จำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน จำนวนเด็กในครัวเรือน จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน จำนวนผู้พิการ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับสวัสดิการและการช่วยเหลือจากภาครัฐ จำนวนสมาชิกครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม อาชีพหลักของครัวเรือน สถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัย เขตที่อยู่อาศัย หนี้สิน และภาค (ตารางที่ 4.1)

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านเกือบครึ่งหนึ่งที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2 - 3 คน มีสัดส่วนสูง (ร้อยละ 44.5) รองลงมา คือ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 - 5 คน (ร้อยละ 36.0) และตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป (ร้อยละ 10.6) ส่วนในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกอาศัยอยู่เพียงคนเดียวมีสัดส่วนที่ต่ำที่สุด (ร้อยละ 8.9) โดยเฉลี่ยครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนประมาณ 3 - 4 คน (ค่าเฉลี่ย = 3.5 คน) โดยครึ่งหนึ่งของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 คน (ค่ามัธยฐาน = 3 คน)

จำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง พบว่า เกือบ 3 ใน 4 ของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน มีผู้ที่ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง จำนวน 1 - 2 คน (ร้อยละ 73.3) เกือบ 1 ใน 4 เป็นผู้ที่ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างจำนวนตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป (ร้อยละ 24.3) ที่เหลือไม่มีผู้ที่ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือนเลย (ร้อยละ 2.4) โดยครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านมีจำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างเฉลี่ยประมาณ 2 คน (ค่าเฉลี่ย = 2 คน)

จำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน พบว่า ประมาณครึ่งหนึ่งของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านไม่มีผู้ที่เป็นภาระในครัวเรือน (ร้อยละ 51.3) เกือบร้อยละ 45 มีจำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน 1 - 2 คน (ร้อยละ 44.8) ที่เหลือมีจำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือนตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป มีสัดส่วนที่ต่ำที่สุด (ร้อยละ 3.9) โดยเฉลี่ยครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านมีจำนวนผู้ที่เป็นภาระในครัวเรือนประมาณ 1 คน

จำนวนเด็กในครัวเรือน พบว่า เกือบครึ่งหนึ่งของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านที่ไม่มีเด็กในครัวเรือนมีสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 48.4) รองลงมา คือ มีจำนวนเด็กในครัวเรือน 1 - 2 คน ซึ่งมีสัดส่วนไม่แตกต่างกันมากนักกับครัวเรือนที่ไม่มีเด็กในครัวเรือน (ร้อยละ 47.5) และมีจำนวนเด็กในครัวเรือนตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปน้อยที่สุด (ร้อยละ 4.1) โดยเฉลี่ยครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านมีจำนวนเด็กในครัวเรือนประมาณ 1 คน (ค่าเฉลี่ย = 0.77 คน)

จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน พบว่า ประมาณ 7 ใน 10 ของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านไม่มีผู้สูงอายุในครัวเรือน (ร้อยละ 70.6) และประมาณ 3 ใน 10 มีจำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน 1 - 2 คน (ร้อยละ 29.1) และมีจำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือนตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป น้อยที่สุด (ร้อยละ 0.3) โดยเฉลี่ยครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านมีผู้สูงอายุในครัวเรือนไม่ถึง 1 คน (ค่าเฉลี่ย = 0.39 คน)

จำนวนผู้พิการในครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านกว่า 9 ใน 10 ที่ไม่มีผู้พิการในครัวเรือน (ร้อยละ 93.8) ที่เหลือมีผู้พิการในครัวเรือน 1 - 2 คน และตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป (ร้อยละ 5.8, 0.4 ตามลำดับ) โดยเฉลี่ยครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านไม่มีผู้พิการอยู่ในครัวเรือน

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับสวัสดิการและการช่วยเหลือจากภาครัฐ พบว่า 3 ใน 4 ของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านเป็นจำนวนสมาชิกในครัวเรือนได้รับสวัสดิการฯ ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป (ร้อยละ 75.1) ซึ่งมากกว่า 1 ใน 4 ของครัวเรือนที่สมาชิกในครัวเรือนได้รับสวัสดิการฯ 1 - 2 คน (ร้อยละ 23.6) ที่เหลือไม่มีสมาชิกในครัวเรือนได้รับสวัสดิการฯ (ร้อยละ 1.3) โดยครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับสวัสดิการฯ เฉลี่ยประมาณ 4 คน (ค่าเฉลี่ย = 4.26 คน และมีฐาน = 4.00 คน)

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม พบว่า ประมาณ 2 ใน 3 ของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านไม่มีสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม (ร้อยละ 67.3) รองลงมา คือ มีสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมจำนวน 1 - 2 คน (ร้อยละ 30.2) ที่เหลือมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป (ร้อยละ 2.5) โดยเฉลี่ยครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน มีสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมไม่ถึง 1 คน (ค่าเฉลี่ย = 0.48 คน)

อาชีพหลักของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านประกอบอาชีพในภาคเกษตรมีสัดส่วนที่สูงกว่าอาชีพนอกภาคเกษตรเกือบ 2 เท่า (อาชีพในภาคเกษตร ร้อยละ 62.7 นอกภาคเกษตร ร้อยละ 37.3)

สถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัย พบว่า กว่า 3 ใน 4 ของครัวเรือนที่มีประชากร รุ่นเกิดล้าน ไม่ต้องเสียค่าเช่าที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 76.2) ที่เหลือต้องเสียค่าเช่าที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 23.8)

เขตที่อยู่อาศัย พบว่า 6 ใน 10 ของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านอาศัยในเขตเทศบาล (ในเขตเทศบาล ร้อยละ 60.8 นอกเขตเทศบาล ร้อยละ 39.2)

หนี้สิน พบว่า เกือบร้อยละ 60 ของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านมีหนี้สิน (มีหนี้สิน ร้อยละ 58.7 ไม่มีหนี้สิน ร้อยละ 41.3)

ภาค พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านอาศัยในภาคกลาง (ไม่รวม กทม.) สูงที่สุด (ร้อยละ 30.0) รองลงมา คือ ภาคอีสาน (ร้อยละ 26.4) ภาคเหนือ (ร้อยละ 22.1) ภาคใต้ (ร้อยละ 15.0) และต่ำที่สุด คือ กทม. (ร้อยละ 6.5)

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไปของครัวเรือน

คุณลักษณะทั่วไปของครัวเรือน		จำนวน		ร้อยละ	
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน					
- อยู่คนเดียว		2,324		8.9	
- อยู่ 2 - 3 คน		11,625		44.5	
- อยู่ 4 - 5 คน		9,387		36.0	
- อยู่ตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป		2,757		10.6	
ค่าเฉลี่ย	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3.50	15.00	1.00	3.00	3.00	1.58
จำนวนผู้ที่ทำงานหารรายได้และผู้ช่วยธุรกิจ ในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง					
- ไม่มี		616		2.4	
- มี 1 - 2 คน		19,139		73.3	
- มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป		6,338		24.3	
ค่าเฉลี่ย	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2.04	9.00	0.00	2.00	2.00	0.99
จำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน					
- ไม่มี		13,398		51.3	
- มี 1 - 2 คน		11,679		44.8	
- มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป		1,016		3.9	
ค่าเฉลี่ย	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
0.70	6.00	0.00	0.00	0.00	0.87

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไปของครัวเรือน (ต่อ)

คุณลักษณะทั่วไปของครัวเรือน		จำนวน		ร้อยละ	
จำนวนเด็กในครัวเรือน					
- ไม่มี		12,630		48.4	
- มี 1 - 2 คน		12,405		47.5	
- มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป		1,058		4.1	
ค่าเฉลี่ย	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
0.77	7.00	0.00	1.00	0.00	0.90
จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน					
- ไม่มี		18,417		70.6	
- มี 1 - 2 คน		7,602		29.1	
- มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป		74		0.3	
ค่าเฉลี่ย	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
0.39	5.00	0.00	0.00	0.00	0.66
จำนวนผู้พิการในครัวเรือน					
- ไม่มี		24,481		93.8	
- มี 1 - 2 คน		1,517		5.8	
- มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป		95		0.4	
ค่าเฉลี่ย	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
0.08	8.00	0.00	0.00	0.00	0.36

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไปของครัวเรือน (ต่อ)

คุณลักษณะทั่วไปของครัวเรือน		จำนวน		ร้อยละ	
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับสวัสดิการและการช่วยเหลือจากภาครัฐ					
- ไม่มี		345		1.3	
- มี 1 - 2 คน		6,159		23.6	
- มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป		19,589		75.1	
ค่าเฉลี่ย	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4.26	21.00	0.00	4.00	4.00	2.34
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม					
- ไม่มี		17,554		67.3	
- มี 1 - 2 คน		7,884		30.2	
- มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป		655		2.5	
ค่าเฉลี่ย	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
0.48	7.00	0.00	0.00	0.00	0.81
อาชีพหลักของครัวเรือน					
- ในภาคเกษตร		16,364		62.7	
- นอกภาคเกษตร		9,729		37.3	
สถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัย					
- ไม่เสียค่าเช่า		19,864		76.2	
- เสียค่าเช่า		6,199		23.8	

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไปของครัวเรือน (ต่อ)

คุณลักษณะทั่วไปของครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
เขตที่อยู่อาศัย		
- ในเขตเทศบาล	15,871	60.8
- นอกเขตเทศบาล	10,222	39.2
หนี้สิน		
- ไม่มีหนี้สิน	10,782	41.3
- มีหนี้สิน	15,311	58.7
ภาค		
- กทม.	1,706	6.5
- กลาง (ไม่รวม กทม.)	7,834	30.0
- เหนือ	5,763	22.1
- อีสาน	6,881	26.4
- ใต้	3,909	15.0
รวม	26,093	100

ส่วนที่ 2 รายได้ รายจ่าย และการออมต่อเดือนของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน

การวิเคราะห์รายได้ รายจ่าย และการออมต่อเดือนของครัวเรือน จากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2554 ที่เลือกศึกษาเฉพาะครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน โดยนำเสนอเป็นค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่ามัธยฐาน และค่าฐานนิยม ดังนี้ (ตารางที่ 4.2)

รายได้ของครัวเรือนต่อเดือน พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านมีรายได้เฉลี่ย 26,039.75 บาทต่อเดือน โดยมีรายได้สูงสุด 854,601.00 บาทต่อเดือน มีรายได้ต่ำสุด 336.00 บาทต่อเดือน มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 18,227.00 บาทต่อเดือน หมายความว่า ครึ่งหนึ่งของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านมีรายได้เท่ากับ 18,227.00 บาทต่อเดือน อีกครึ่งหนึ่งมีรายได้ต่ำกว่านี้ และมีรายได้กระจุกตัวอยู่ที่ประมาณ 12,000.00 บาทต่อเดือน (ค่าฐานนิยมเท่ากับ 12,000.00 บาทต่อเดือน)

รายจ่ายต่อเดือน พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน มีรายจ่ายเฉลี่ย 20,032.91 บาทต่อเดือน โดยมีรายจ่ายสูงสุด 457,165.00 บาทต่อเดือน มีรายจ่ายต่ำสุด 1,745.00 บาทต่อเดือน มี

ค่ามัธยฐานเท่ากับ 15,550.00 บาทต่อเดือน หมายความว่า ครึ่งหนึ่งของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านมีรายจ่ายเท่ากับ 15,550.00 บาทต่อเดือน และมีรายจ่ายกระจุกตัวอยู่ที่ประมาณ 7,500.00 บาท (ค่าฐานนิยมเท่ากับ 7,460.00 บาทต่อเดือน)

การออมต่อเดือน พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน มีการออมเฉลี่ยประมาณ 6,000.00 บาทต่อเดือน (ค่าเฉลี่ย 6,006.84 บาทต่อเดือน) หรือประมาณ ร้อยละ 23 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยมีการออมสูงสุด 772,938.00 บาทต่อเดือน มีการออมต่ำสุด -288,607.00 บาทต่อเดือน (ไม่มีการออม) มีค่ามัธยฐานของการออม ประมาณ 2,100.00 บาทต่อเดือน (ค่ามัธยฐานเท่ากับ 2,105.00 บาทต่อเดือน) หมายความว่า ครึ่งหนึ่งของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านมีจำนวนเงินออมสูงกว่า 2,105.00 บาทต่อเดือน อีกครึ่งหนึ่งมีการออมต่ำกว่า 2,105.00 บาทต่อเดือน และส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ที่ไม่ออม (ค่าฐานนิยมเท่ากับ -1,180.00.00 บาทต่อเดือน) และพบว่ามีครัวเรือนที่ไม่มีการออม ร้อยละ 31.1 และมีการออมร้อยละ 68.9 (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่ามัธยฐาน และค่าฐานนิยม ของรายได้ รายจ่าย และการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน

	ค่าเฉลี่ย (บาท/เดือน)	ค่าสูงสุด (บาท/เดือน)	ค่าต่ำสุด (บาท/เดือน)	ค่ามัธยฐาน (บาท/เดือน)	ค่าฐานนิยม (บาท/เดือน)
รายได้	26,039.75	854,601.00	336.00	18,227.00	12,000.00
รายจ่าย	20,032.91	457,165.00	1,745.00	15,550.00	7,460.00
การออม	6,006.84	772,938.00	-288,607.00	2,105.00	-1,180.00

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของครัวเรือนประชากรรุ่นเกิดล้านที่มีการออม/ไม่ออม

การออม	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ไม่ออม	8,114	31.1
ออม	17,979	68.9
รวม	26,093	100.0

ส่วนที่ 3 คุณลักษณะทั่วไปของครัวเรือนที่มีการออม (ตารางที่ 4.4)

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านที่อยู่คนเดียว อยู่ 2 - 3 คน อยู่ 4 - 5 คน และอยู่ตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป มีสัดส่วนการออมร้อยละ 70.4, 69.8 67.4 และ 69.0 ตามลำดับ แสดงว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่แตกต่างกันส่งผลต่อการออมหรือไม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.001$)

จำนวนผู้ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง พบว่า ครัวเรือนที่มีผู้ทำงานหารายได้ฯ ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป มีการออม ร้อยละ 73.7 ในขณะที่ครัวเรือนที่มีจำนวนผู้ทำงานหารายได้ฯ น้อยกว่าจะออมน้อยลงเรื่อย ๆ กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีจำนวนผู้ทำงานหารายได้ฯ 1 - 2 คน และไม่มีผู้ทำงานหารายได้ฯ มีสัดส่วนการออมร้อยละ 67.6 และ 59.6 ตามลำดับ แสดงว่า ครัวเรือนที่มีจำนวนผู้ทำงานหารายได้ฯ มาก ยิ่งมีสัดส่วนการออมมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.001$)

จำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่ไม่มีจำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน ออมร้อยละ 70.6 ในขณะที่ครัวเรือนที่มีจำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือนมากขึ้นจะออมน้อยลงเรื่อย ๆ กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีจำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน 1 - 2 คน และ 3 คนขึ้นไป มีสัดส่วนการออมร้อยละ 67.3 และ 65.3 ตามลำดับ แสดงว่าครัวเรือนที่มีจำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือนมาก จะมีภาระในการเลี้ยงดูมากกว่าครัวเรือนที่มีจำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือนน้อยกว่า หรือไม่มีผู้ที่เป็นภาระในครัวเรือน ส่งผลทำให้ครัวเรือนที่มีจำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือนมาก มีการออมน้อยกว่าครัวเรือนที่มีจำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือนน้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.001$)

จำนวนเด็กในครัวเรือน เมื่อพิจารณาจำนวนเด็กในครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่ไม่มีเด็กในครัวเรือน ออม ร้อยละ 72.1 ในขณะที่ครัวเรือนที่มีจำนวนเด็กมากขึ้นจะออมน้อยลงเรื่อย ๆ กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีจำนวนเด็กในครัวเรือน 1 - 2 คน และ 3 คนขึ้นไป มีสัดส่วนการออมร้อยละ 66.2 และ 61.9 ตามลำดับ แสดงว่าครัวเรือนที่มีเด็กมาก จะมีภาระในการเลี้ยงดูมากกว่าครัวเรือนที่มีจำนวนเด็กน้อยหรือไม่มีเด็ก ส่งผลทำให้มีการออมน้อยกว่าครัวเรือนที่มีเด็กน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.001$)

จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน เมื่อพิจารณาจำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่มีจำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือนตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป มีการออม ร้อยละ 78.4 ในขณะที่ครัวเรือนที่มีจำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน 1 - 2 คน และไม่มีจำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน มีสัดส่วนการออมร้อยละ 71.5 และ 67.8 ตามลำดับ สรุปได้ว่าครัวเรือนที่มีจำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือนยิ่งมากก็ยิ่งมี

สัดส่วนการออมมากกว่าครัวเรือนที่มีจำนวนผู้สูงอายุอย่างน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.001$) แสดงว่าผู้สูงอายุส่วนหนึ่งยังทำงานเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน และไม่ให้เป็นภาระของลูกหลาน

จำนวนผู้พิการในครัวเรือน พบว่า จำนวนผู้พิการในครัวเรือนที่แตกต่างกันไม่ส่งผลต่อการออม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ครัวเรือนที่ไม่มีผู้พิการในครัวเรือน ครัวเรือนที่มีผู้พิการ 1 - 2 คน และตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป มีสัดส่วนการออมร้อยละ 69.1 66.2 และ 67.4 ตามลำดับ

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับสวัสดิการและการช่วยเหลือจากภาครัฐ พบว่า ครัวเรือนที่ไม่มีสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับสวัสดิการฯ มีสัดส่วนการออม ร้อยละ 71.6 ในขณะที่ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับสวัสดิการฯ 1 - 2 คน และ 3 คนขึ้นไป มีสัดส่วนการออมร้อยละ 71.5 และ 68.0 ตามลำดับ แสดงว่าครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับสวัสดิการฯ มากมีการออมน้อยกว่าครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับสวัสดิการฯ น้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.001$)

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม พบว่า ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป มีสัดส่วนการออม ร้อยละ 87.6 ในขณะที่ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม 1 - 2 คน และไม่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม มีสัดส่วนการออมน้อยกว่า คือ ร้อยละ 76.1 และ 65.0 ตามลำดับ แสดงว่าครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมยิ่งมาก มีสัดส่วนการออมมากกว่าครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธมน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.001$)

อาชีพหลักของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรมีสัดส่วนการออมมากกว่าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตร (นอกภาคเกษตร ร้อยละ 71.5 และในภาคเกษตร ร้อยละ 64.9) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.001$)

สถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัย พบว่า ครัวเรือนที่ไม่เสียค่าเช่าที่อยู่อาศัย มีสัดส่วนการออมมากกว่าเสียค่าเช่าที่อยู่อาศัย (ไม่เสียค่าเช่าที่อยู่อาศัย ร้อยละ 69.3 และเสียค่าเช่าที่อยู่อาศัย ร้อยละ 67.5) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.01$)

เขตที่อยู่อาศัย พบว่า ครัวเรือนที่อาศัยในเขตเทศบาล มีสัดส่วนการออมมากกว่าอาศัยนอกเขตเทศบาล (ในเขตเทศบาล ร้อยละ 71.5 และนอกเขตเทศบาล ร้อยละ 64.9) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.001$)

หนี้สิน พบว่า ครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน มีสัดส่วนการออมมากกว่าครัวเรือนที่มีหนี้สิน (ไม่มีหนี้สิน ร้อยละ 72.5 และมีหนี้สิน ร้อยละ 66.4) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.001$)

ภาค พบว่า ครว้เรือนที่อาศัยนอก กทม. มีสัดส่วนการอมน้อยกว่าครว้เรือนที่อาศัยใน กทม. (กทม. ร้อยละ 78.0 ภาคกลาง (ไม่รวม กทม.) ร้อยละ 70.2 ภาคเหนือ ร้อยละ 69.3 ภาคอีสาน ร้อยละ 64.4 ภาคใต้ ร้อยละ 69.6) แสดงว่า ภาคมีอิทธิพลต่อการอมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.001$)

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครว้เรือน พบว่า ครว้เรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับหรือสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนทั่วประเทศ มีสัดส่วนการอมมากกว่าครว้เรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนทั่วประเทศ (ครว้เรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนทั่วประเทศ ร้อยละ 59.1 และครว้เรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับหรือสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนทั่วประเทศ ร้อยละ 68.9) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.001$)

โดยสรุป เมื่อพิจารณาความแตกต่างของการอม ตามคุณลักษณะของครว้เรือนที่ระบุ อันได้แก่ จำนวนสมาชิกในครว้เรือน จำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้ฯ จำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครว้เรือน จำนวนเด็กในครว้เรือน จำนวนผู้สูงอายุในครว้เรือน จำนวนผู้พิการในครว้เรือน จำนวนสมาชิกในครว้เรือนที่ได้รับสวัสดิการฯ จำนวนสมาชิกในครว้เรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม อาชีพหลักของครว้เรือน สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย เขตที่อยู่อาศัย หนี้สิน ภาค และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครว้เรือน พบว่า มีสัดส่วนการอมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เกือบทุกตัว ยกเว้นจำนวนผู้พิการในครว้เรือน

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของการอม จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไปของครว้เรือนที่มีประชากร รุนเกิดล้าน

คุณลักษณะทั่วไป ของครว้เรือน	จำนวน			ร้อยละ			χ^2
	ไม่ออม	อม	รวม	ไม่ออม	อม	รวม	
จำนวนสมาชิกในครว้เรือน							15.93***
- อยู่คนเดียว	689	1,635	2,324	29.6	70.4	100.0	
- อยู่ 2 - 3 คน	3,513	8,112	11,625	30.2	69.8	100.0	
- อยู่ 4 - 5 คน	3,057	6,330	9,387	32.6	67.4	100.0	
- อยู่ตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป	855	1,902	2,757	31.0	69.0	100.0	

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของการออม จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไปของครัวเรือนที่มีประชากร
รุ่นเกิดล้าน (ต่อ)

คุณลักษณะทั่วไป ของครัวเรือน	จำนวน			ร้อยละ			X ²
	ไม่ออม	ออม	รวม	ไม่ออม	ออม	รวม	
จำนวนผู้ทำงานหารรายได้และ ผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดย ไม่ได้รับค่าจ้าง							109.90***
- ไม่มี	249	367	616	40.4	59.6	100.0	
- มี 1 - 2 คน	6,200	12,939	19,139	32.4	67.6	100.0	
- มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป	1,665	4,673	6,338	26.3	73.7	100.0	
จำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดใน ครัวเรือน							39.08***
- ไม่มี	3,938	9,460	13,398	29.4	70.6	100.0	
- มี 1 - 2 คน	3,823	7,856	11,679	32.7	67.3	100.0	
- มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป	353	663	1,016	34.7	65.3	100.0	
จำนวนเด็กในครัวเรือน							128.46***
- ไม่มี	3,518	9,112	12,630	27.9	72.1	100.0	
- มี 1 - 2 คน	4,193	8,212	12,405	33.8	66.2	100.0	
- มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป	403	655	1,058	38.1	61.9	100.0	
จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน							36.78***
- ไม่มี	5,929	12,488	18,417	32.2	67.8	100.0	
- มี 1 - 2 คน	2,169	5,433	7,602	28.5	71.5	100.0	
- มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป	16	58	74	21.6	78.4	100.0	
จำนวนผู้พิการในครัวเรือน							5.43
- ไม่มี	7,571	16,910	24,481	30.9	69.1	100.0	
- มี 1 - 2 คน	512	1,005	1,517	33.8	66.2	100.0	
- มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป	31	64	95	32.6	67.4	100.0	

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของการออม จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไปของครัวเรือนที่มีประชากร
รุ่นเกิดล้าน (ต่อ)

คุณลักษณะทั่วไป ของครัวเรือน	จำนวน			ร้อยละ			X ²
	ไม่ออม	ออม	รวม	ไม่ออม	ออม	รวม	
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ ได้รับสวัสดิการและการ ช่วยเหลือจากภาครัฐ							26.82***
- ไม่มี	98	247	345	28.4	71.6	100.0	
- มี 1 - 2 คน	1,757	4,402	6,159	28.5	71.5	100.0	
- มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป	6,259	13,330	19,589	32.0	68.0	100.0	
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการ ศึกษาสูงกว่ามัธยม							423.65***
- ไม่มี	6,148	11,406	17,554	35.0	65.0	100.0	
- มี 1 - 2 คน	1,885	5,999	7,884	23.9	76.1	100.0	
- มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป	81	574	655	12.4	87.6	100.0	
อาชีพหลักของครัวเรือน							16.61***
- ในภาคเกษตร	5,236	11,128	16,364	32.0	68.0	100.0	
- นอกภาคเกษตร	2,878	6,851	9,729	29.6	70.4	100.0	
สถานภาพการครองครองที่อยู่ อาศัย							7.13**
- ไม่เสียค่าเช่า	6,090	13,774	19,864	30.7	69.3	100.0	
- เสียค่าเช่า	2,012	4,187	6,199	32.5	67.5	100.0	
เขตที่อยู่อาศัย							122.71***
- ในเขตเทศบาล	4,531	11,340	15,871	28.5	71.5	100.0	
- นอกเขตเทศบาล	3,583	6,639	10,222	35.1	64.9	100.0	
หนี้สิน							110.38***
- ไม่มีหนี้สิน	2,966	7,816	10,782	27.5	72.5	100.0	
- มีหนี้สิน	5,148	10,163	15,311	33.6	66.4	100.0	

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของการออม จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไปของครัวเรือนที่มีประชากร
รุ่นเกิดล้าน (ต่อ)

คุณลักษณะทั่วไป ของครัวเรือน	จำนวน			ร้อยละ			X ²
	ไม่ออม	ออม	รวม	ไม่ออม	ออม	รวม	
ภาค							139.36***
- กทม.	375	1,331	1,706	22.0	78.0	100.0	
- กลาง (ไม่รวม กทม.)	2,331	5,503	7,834	29.8	70.2	100.0	
- เหนือ	1,771	3,992	5,763	30.7	69.3	100.0	
- อีสาน	2,450	4,431	6,881	35.6	64.4	100.0	
- ใต้	1,187	2,722	3,909	30.4	69.6	100.0	
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน							2036.31***
- ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนทั่วประเทศ	6,760	9,748	16,508	40.9	59.1	100.0	
- เท่ากับหรือสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนทั่วประเทศ	1,354	8,231	9,585	31.1	68.9	100.0	

หมายเหตุ **p > 0.01, ***p > 0.001

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน โดยใช้สมการถดถอยโลจิสติกแบบสองกลุ่ม (Binary Logistic Regression Analysis)

ในการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน ใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติกแบบสองกลุ่ม (Binary Logistic Regression Analysis) โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 แบบ คือ วิเคราะห์โดยใช้ตัวแปร 13 ตัว เพื่อทดสอบว่ามีตัวแปรอิสระใดบ้างที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน และนำรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมาวิเคราะห์ร่วมกับตัวแปรทั้ง 13 ตัว เพื่อทดสอบว่าเมื่อนำรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสามารถในการออมตามทฤษฎีการออมกับกระแสรายได้และรายจ่าย (อ้างใน รัชศักดิ์ ค่อยประเสริฐ, 2553) เมื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับตัวแปรทั้ง 13 ตัว จะส่งผลต่อการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านอย่างไร โดยตัวแปรตามที่ใช้ในการศึกษา คือ การออม/ไม่ออมของครัวเรือนฯและปริมาณการออมตามลำดับ

4.1 การวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติกแบบสองกลุ่ม (Binary Logistic Regression Analysis) ชนิดที่ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามเป็นกลุ่ม

จากการวิเคราะห์โดยใช้สมการถดถอยแบบโลจิสติกแบบสองกลุ่ม ชนิดที่ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามเป็นกลุ่ม โดยการควบคุมตัวแปรอื่นที่ไม่ใช่คู่ความสัมพันธ์ พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการออม อย่างมีนัยสำคัญ ($***p > 0.001$) มีทั้งหมด 9 ตัว จาก 13 ตัว ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง จำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน จำนวนเด็กในครัวเรือน จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา เขตที่อยู่อาศัย หนี้สิน และภาค ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4.5)

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2 - 3 คน มีความเสี่ยงที่จะออมมากกว่าครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือนอยู่คนเดียว 1.21 เท่า และครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป มีความเสี่ยงที่จะออมมากกว่าครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือนอยู่คนเดียว 1.18 เท่า

จำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านที่มีจำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้ 1 - 2 คน มีความเสี่ยงที่จะออมมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีผู้ที่ทำงานหารายได้ 1.36 เท่า และหากมีจำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้ มากกว่า 3 คนขึ้นไป มีความเสี่ยงที่จะออมมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีผู้ที่ทำงานหารายได้ 1.83 เท่า

จำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนประชากรรุ่นเกิดล้านที่มีจำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน 1 - 2 คน มีสัดส่วนความเสี่ยงที่จะอมน้อยกว่าครัวเรือนที่ไม่มีจำนวนผู้ที่เป็นภาระในครัวเรือนร้อยละ 20 และหากครัวเรือนมีจำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือนตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป จะมีสัดส่วนความเสี่ยงที่จะอมน้อยกว่าครัวเรือนที่ไม่มีจำนวนผู้ที่เป็นภาระในครัวเรือนร้อยละ 38

จำนวนเด็กในครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านที่มีจำนวนเด็กในครัวเรือน 1 - 2 คน มีสัดส่วนความเสี่ยงที่จะอมน้อยกว่าครัวเรือนที่ไม่มีเด็กในครัวเรือน ร้อยละ 16 และหากมีจำนวนเด็กในครัวเรือนตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป จะทำให้มีสัดส่วนความเสี่ยงที่จะอมน้อยกว่าครัวเรือนที่ไม่มีเด็กในครัวเรือน ร้อยละ 29

จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านหากมีจำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน 1 - 2 คน มีความเสี่ยงที่จะออมมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีผู้สูงอายุในครัวเรือน 1.27 เท่า ส่วนครัวเรือนที่มีจำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือนตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป มีความเสี่ยงที่จะออมมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีผู้สูงอายุในครัวเรือน 1.5 เท่า แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากมีจำนวนตัวอย่างน้อยมาก

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านที่จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีการศึกษาสูงกว่ามัธยม 1 - 2 คน มีความเสี่ยงที่จะออมมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีสมาชิกในครัวเรือนมีการศึกษาสูงกว่ามัธยม 1.65 เท่า และหากมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป จะมีความเสี่ยงที่จะออมมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีสมาชิกในครัวเรือนมีการศึกษาสูงกว่ามัธยมถึง 3.20 เท่า แสดงว่ายิ่งมีจำนวนคนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาในครัวเรือนมากขึ้น ยิ่งมีผลต่อการออมที่เพิ่มขึ้น

เขตที่อยู่อาศัย พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านที่อาศัยนอกเขตเทศบาล จะมีสัดส่วนความเสี่ยงที่จะอมน้อยกว่าครัวเรือนที่อาศัยในเขตเทศบาลร้อยละ 14

หนี้สิน พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านหากมีหนี้สิน จะมีสัดส่วนความเสี่ยงที่จะอมน้อยกว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน ร้อยละ 25

ภาค พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านหากอาศัยในภาคกลาง (ไม่รวม กทม.) จะมีสัดส่วนความเสี่ยงที่จะอมน้อยกว่าครัวเรือนที่อาศัยใน กทม. ร้อยละ 18 หากอาศัยในภาคเหนือ มีสัดส่วนความเสี่ยงที่จะอมน้อยกว่าครัวเรือนที่อาศัยใน กทม. ร้อยละ 25 และหากอาศัยในภาคอีสาน มีสัดส่วนความเสี่ยงที่จะอมน้อยกว่าครัวเรือนที่อาศัยใน กทม. ร้อยละ 36 ส่วนครัวเรือนที่อาศัยในภาคใต้ มีสัดส่วนความเสี่ยงที่จะอมน้อยกว่าครัวเรือนที่อาศัยใน กทม. แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.2 การวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติกแบบสองกลุ่ม (Binary Logistic Regression Analysis) ชนิดที่ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามเป็นกลุ่ม โดยนำรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมาวิเคราะห์ร่วมกับตัวแปรทั้ง 13 ตัว

จากการวิเคราะห์โดยใช้สมการถดถอยแบบโลจิสติกแบบสองกลุ่ม ชนิดที่ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามเป็นกลุ่ม โดยนำรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมาวิเคราะห์ร่วมกับตัวแปรทั้ง 13 ตัว ซึ่งมีการควบคุมตัวแปรอื่นที่ไม่ใช่คู่ความสัมพันธ์ พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการออม อย่างมีนัยสำคัญ ($***p > 0.001$) มีทั้งหมด 8 ตัว จาก 13 ตัว ได้แก่ จำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจ ในครัวเรือน โดยไม่ได้รับค่าจ้าง จำนวนผู้ที่เป็ภาระทั้งหมดในครัวเรือน จำนวนเด็กในครัวเรือน จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม อาชีพหลักของครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัย และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4.5)

จำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านที่มีจำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้ 1 - 2 คน มีความเสี่ยงที่จะออมมากกว่า

ครัวเรือนที่ไม่มีผู้ทำงานหารายได้ฯ 1.39 เท่า และหากมีจำนวนผู้ทำงานหารายได้ฯ ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป มีความเสี่ยงที่จะอ้อมมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีผู้ทำงานหารายได้ฯ 1.72 เท่า แสดงว่ายังมีจำนวนผู้ทำงานหารายได้ฯ ในครัวเรือนมากขึ้น ยังมีผลต่อการอ้อมที่เพิ่มขึ้น

จำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านที่มีจำนวนผู้ที่เป็นภาระฯ 1 - 2 คน มีความเสี่ยงที่จะอ้อมน้อยกว่าครัวเรือนที่ไม่มีผู้ที่เป็นภาระฯ ร้อยละ 20 และหากมีจำนวนผู้ที่เป็นภาระฯ ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป มีความเสี่ยงที่จะอ้อมน้อยกว่าครัวเรือนที่ไม่มีผู้ที่เป็นภาระฯ ร้อยละ 47 แสดงว่ายังมีจำนวนผู้ที่เป็นภาระฯ มากขึ้น ยังมีผลต่อการอ้อมที่ลดลง

จำนวนเด็กในครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านที่มีจำนวนเด็กในครัวเรือน 1 - 2 คน มีความเสี่ยงที่จะอ้อมน้อยกว่าครัวเรือนที่ไม่มีเด็กในครัวเรือน ร้อยละ 15 และหากมีจำนวนเด็กในครัวเรือน ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป มีความเสี่ยงที่จะอ้อมน้อยกว่าครัวเรือนที่ไม่มีเด็กในครัวเรือน ร้อยละ 28 แสดงว่ายังมีจำนวนเด็กในครัวเรือนมากขึ้น ยังมีผลต่อการอ้อมที่ลดลง

จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านที่มีจำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน 1 - 2 คน มีความเสี่ยงที่จะอ้อมมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีผู้สูงอายุในครัวเรือน 1.30 เท่า และหากมีจำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป มีความเสี่ยงที่จะอ้อมมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีผู้สูงอายุในครัวเรือน 1.42 เท่า แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากมีจำนวนตัวอย่างน้อยมาก

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม 1 - 2 คน มีความเสี่ยงที่จะอ้อมน้อยกว่าครัวเรือนที่สมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม ร้อยละ 8 และหากมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป มีความเสี่ยงที่จะอ้อมมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อาชีพหลักของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร จะมีสัดส่วนความเสี่ยงที่จะอ้อมน้อยกว่าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตร ร้อยละ 10.2

เขตที่อยู่อาศัย พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร จะมีสัดส่วนความเสี่ยงที่จะอ้อมน้อยกว่าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตร ร้อยละ 7

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับหรือสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนทั่วประเทศ จะมีสัดส่วนความเสี่ยงที่จะอ้อมมากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนทั่วประเทศ ถึง 4.8 เท่า

ตารางที่ 4.5 ค่าสัมประสิทธิ์ และค่าสัดส่วนออก (Coefficient and Odd ratio) จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน โดยใช้สมการถดถอยโลจิสติกแบบสองกลุ่ม (ออม และไม่ออม)

คุณลักษณะทั่วไป ของครัวเรือน	ไม่นำรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มาร่วมวิเคราะห์		นำรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มาร่วมวิเคราะห์	
	ค่าสัมประสิทธิ์	อัตราส่วนออก	ค่าสัมประสิทธิ์	อัตราส่วนออก
	การถดถอย (B)	(Odds Ratio)	การถดถอย (B)	(Odds Ratio)
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน				
- อยู่คนเดียว (กลุ่มอ้างอิง)				
- อยู่ 2 - 3 คน	0.189	1.208 ***	-0.013	0.987
- อยู่ตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป	0.162	1.175 *	-0.145	0.865
จำนวนผู้ที่ทำงานหารรายได้และ ผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้ รับค่าจ้าง				
- ไม่มี (กลุ่มอ้างอิง)				
- มี 1 - 2 คน	0.304	1.355 ***	0.327	1.386***
- มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป	0.605	1.831 ***	0.544	1.723***
จำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดใน ครัวเรือน				
- ไม่มี (กลุ่มอ้างอิง)				
- มี 1 - 2 คน	-0.224	0.799 ***	-0.229	0.795***
- มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป	-0.483	0.617 ***	-0.628	0.534***
จำนวนเด็กในครัวเรือน				
- ไม่มี (กลุ่มอ้างอิง)				
- มี 1 - 2 คน	-0.169	0.845 ***	-0.167	0.846***
- มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป	-0.339	0.712 ***	-0.332	0.717***
จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน				
- ไม่มี (กลุ่มอ้างอิง)				
- มี 1 - 2 คน	0.237	1.268 ***	0.262	1.299***
- มี ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป	0.420	1.522	0.349	1.418

ตารางที่ 4.5 ค่าสัมประสิทธิ์ และค่าสัดส่วนออก (Coefficient and Odd ratio) จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน โดยใช้สมการถดถอยโลจิสติกแบบสองกลุ่ม (ออม และไม่ออม) (ต่อ)

คุณลักษณะทั่วไป ของครัวเรือน	ไม่นำรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มาร่วมวิเคราะห์		นำรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มาร่วมวิเคราะห์	
	ค่าสัมประสิทธิ์	อัตราส่วนออก	ค่าสัมประสิทธิ์	อัตราส่วนออก
	การถดถอย (B)	(Odds Ratio)	การถดถอย (B)	(Odds Ratio)
จำนวนผู้พิการในครัวเรือน				
- ไม่มี (กลุ่มอ้างอิง)				
- มี 1 - 2 คน	-0.027	0.973	0.076	1.079
- มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป	-0.010	0.990	0.072	1.075
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับสวัสดิการและการช่วยเหลือจากภาครัฐ				
- ไม่มี (กลุ่มอ้างอิง)				
- มี 1 - 2 คน	0.013	1.013	0.000	1.000
- มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป	-0.052	0.949	-0.076	0.927
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม				
- ไม่มี (กลุ่มอ้างอิง)				
- มี 1 - 2 คน	0.498	1.645 ***	-0.082	0.922*
- มีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป	1.162	3.197 ***	0.176	1.193
อาชีพหลักของครัวเรือน				
- ในภาคเกษตร (กลุ่มอ้างอิง)				
- นอกภาคเกษตร	0.032	1.032	-0.096	0.908**
สถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัย				
- ไม่เสียค่าเช่า (กลุ่มอ้างอิง)				
- เสียค่าเช่า	-0.055	0.946	-0.063	0.939

ตารางที่ 4.5 ค่าสัมประสิทธิ์ และค่าสัดส่วนออก (Coefficient and Odd ratio) จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน โดยใช้สมการถดถอยโลจิสติกแบบสองกลุ่ม (ออม และไม่ออม) (ต่อ)

คุณลักษณะทั่วไป ของครัวเรือน	ไม่นำรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มาร่วมวิเคราะห์		นำรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มาร่วมวิเคราะห์	
	ค่าสัมประสิทธิ์	อัตราส่วนออก	ค่าสัมประสิทธิ์	อัตราส่วนออก
	การถดถอย (B)	(Odds Ratio)	การถดถอย (B)	(Odds Ratio)
เขตที่อยู่อาศัย				
- ในเขตเทศบาล (กลุ่มอ้างอิง)				
- นอกเขตเทศบาล	-0.143	0.867 ***	-0.076	0.927*
หนี้สิน				
- ไม่มีหนี้สิน (กลุ่มอ้างอิง)				
- มีหนี้สิน	-0.283	0.753 ***	-0.454	0.635
ภาค				
- กทม. (กลุ่มอ้างอิง)				
- กลาง (ไม่รวม กทม.)	-0.202	0.817 **	0.011	1.011
- เหนือ	-0.238	0.789 ***	0.127	1.136
- อีสาน	-0.447	0.640 ***	-0.105	0.900
- ใต้	-0.163	0.850	0.000	1.000
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน				
1. ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือน ทั่วประเทศ (กลุ่มอ้างอิง)				
2. เท่ากับหรือสูงกว่ารายได้ เฉลี่ยต่อเดือน ทั่วประเทศ			1.569	4.802***

หมายเหตุ *p > 0.05, **p > 0.01, ***p > 0.001

ส่วนที่ 5 อภิปรายผลการศึกษา (Discussion)

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการออมของครัวเรือนประชากรรุ่นเกิดล้าน และปริมาณการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน และปัจจัยด้านครัวเรือนที่ส่งผลต่อการออม และปริมาณการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน วิเคราะห์ข้อมูลการออมโดยใช้สถิติพื้นฐาน (ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน และฐานนิยม) ผลการศึกษาการออมของครัวเรือนประชากรรุ่นเกิดล้าน และปริมาณการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านในครั้งนี้ พบว่าครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน แม้ว่าสัดส่วนครัวเรือนที่มีการออมจะมีเกือบร้อยละ 70 แต่ครึ่งหนึ่งมีการออมต่ำกว่า 2,100 บาท มีการออมเฉลี่ย ประมาณ 6,000 บาท/เดือน/ครัวเรือน หรือ 72,000 บาทต่อปี หรือประมาณ ร้อยละ 23 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่านั้น การที่ประชากรรุ่นเกิดล้าน หรือผู้ที่เกิดระหว่างปี พ.ศ.2506 ถึง 2526 ซึ่งมีจำนวนการเกิดเกิน 1 ล้านคนในแต่ละปี โดยในปี พ.ศ. 2554 คนกลุ่มนี้มีอายุประมาณ 28 - 48 ปี และในอีก 12 ปีข้างหน้า คือ พ.ศ. 2566 รุ่นแรกของกลุ่มนี้ (ผู้ที่อายุ 48 ปีในปี 2554) จะเริ่มเข้าสู่วัยสูงอายุ คือ อายุย่างเข้าวัย 60 ปี ซึ่งจะเป็นกลุ่มประชากรคลื่นลูกใหญ่ของสังคมไทย ประมาณการว่าจะมีจำนวนประชากรในรุ่นนี้ในวัยสูงอายุมาก ถึง 13 ล้านคน หรือร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ (ปัทมา ว่าวฉนวนวงศ์, 2556) ซึ่งในปัจจุบันประชากรกลุ่มนี้ (คนรุ่นเกิดล้าน) อยู่ในวัยแรงงาน ที่ส่วนใหญ่เป็นวัยหลักในการสร้างรายได้ของครัวเรือน แต่พบว่ามีรายได้ไม่สูงมาก ในขณะที่รายจ่าย/การบริโภคก็ใกล้เคียงกับรายได้ ทำให้ปริมาณการออมต่ำ และมีสัดส่วนการไม่ออมสูง (ร้อยละ 31) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. 2554 ในครั้งนี้ พบว่าครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน มีการออมเฉลี่ยประมาณ 6,000 บาทต่อเดือน แม้ว่าการออมเฉลี่ยของครัวเรือนประชากรรุ่นเกิดล้าน จะสูงกว่าตัวเลขการออมเฉลี่ยของครัวเรือนทั่วไป ในปี 2554 เล็กน้อย คือ อยู่ที่ระดับ 5,652 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน (สำนักนโยบายการออมและการลงทุน, 2555) แต่สัดส่วนการออมเมื่อเทียบกับรายได้ก็ยังต่ำอยู่ (เพียง 1 ใน 5 ของรายได้ครัวเรือน) ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะกระตุ้นหรือส่งเสริมให้ประชากรรุ่นเกิดล้านที่กำลังสูงอายุ ให้มีการออมขณะที่อยู่ในวัยแรงงานให้มากขึ้น ให้ถึงอัตราการออมที่เหมาะสมสำหรับภาคครัวเรือนไทยที่ร้อยละ 30 ของรายได้ เพื่อจะได้มีเงินออมไปใช้เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ (เชาว์ เก่งชน, 2556) เพราะในอนาคตจำนวนประชากรวัยแรงงานมีแนวโน้มที่จะลดลง ในขณะที่วัยคนรุ่นเกิดล้านที่กำลังก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ภาระของประชากรวัยแรงงานที่จะดูแลประชากรผู้สูงอายุในอนาคตมีเพิ่มมากขึ้น และจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ามีครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านประมาณครึ่งหนึ่งของครัวเรือนทั้งหมด (ร้อยละ 50) นั่นหมายความว่าในอนาคตครึ่งหนึ่งของครัวเรือนในประเทศจะมีจำนวนผู้สูงอายุที่เป็นประชากรรุ่นเกิดล้านที่ต้องมีภาระเลี้ยงดูเพิ่มมากขึ้นกว่าปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2554 มีครัวเรือนเพียงร้อยละ 30 ที่มีผู้สูงอายุอยู่ในครัวเรือน)

สำหรับผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านครัวเรือนที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนประชากรรุ่นเกิดล้าน โดยใช้สมการถดถอยแบบโลจิสติกแบบสองกลุ่ม พบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการออมของครัวเรือนประชากรรุ่นเกิดล้าน มี 9 ตัว (จาก 13 ตัว) ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง จำนวนผู้ที่เป็ภาระทั้งหมดในครัวเรือน จำนวนเด็กในครัวเรือน จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม เขตที่อยู่อาศัย หนี้สิน และภาค โดยตัวแปรที่มีผลทางบวก ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม และตัวแปรที่มีที่มีผลทางลบ ได้แก่ จำนวนผู้ที่เป็ภาระทั้งหมดในครัวเรือน จำนวนเด็กในครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัย หนี้สิน และภาค

โดยปัจจัยที่มีผลในทางบวกต่อการเพิ่มการออมของครัวเรือน สอดคล้องกับผลการศึกษาหลายอัน ได้แก่ ผลการศึกษาของตติยา ศรีสถลมารค (2550) ที่พบว่า หากมี**จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 คน** จะทำให้โอกาสในการออมมากกว่าครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่า สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม (2551) พบว่า ถ้าครัวเรือนประกอบไปด้วยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำงานหารายได้/จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นวัยแรงงานมาก จะทำให้ลดความเสี่ยงต่อการเป็นคนจนหรือการมีหนี้สิน ซึ่งจะนำไปสู่การมีการออม เนื่องจากวัยแรงงานส่วนใหญ่จะมีศักยภาพในการมีงานทำและการหารายได้; ใน**ด้านการศึกษา** ผลการศึกษาของปัญญา ชูเลิศ (2551), กัญญา อภิพรชัยสกุล (2552) และสุริยาพร จันทร์เจริญ (2555) ก็พบเช่นกันว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีโอกาสออมมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำ อาจเนื่องมาจากผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่าดังผลการศึกษาของ Mc Pherson (อ้างในสมร ลิสวัสดิ์, 2540) ยกเว้น**จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน** ผลการศึกษาของสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม (2551) ขัดแย้งกับผลศึกษานี้ โดยพบว่าครัวเรือนที่ประกอบไปด้วยสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นวัยสูงอายุ มีความเสี่ยงต่อการเป็นคนจนหรือการมีภาระหนี้สิน ซึ่งจะนำไปสู่การไม่มีการออม อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุมีแนวโน้มในการทำงานเพิ่มมากขึ้น และไม่เป็ภาระของครอบครัว จึงสามารถจุนเจือครอบครัวได้ทั้งในรูปของรายได้และเงินออม (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2553)

ส่วนจำนวนผู้ที่เป็ภาระทั้งหมดในครัวเรือน จำนวนเด็กในครัวเรือน ครัวเรือนที่อยู่อาศัยนอกเขตเทศบาล หนี้สิน และครัวเรือนในภาคอื่น มีผลที่ทำให้การออมของครัวเรือนน้อยลง/น้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาหลายอัน ได้แก่ ผลการศึกษาของญานัชชา นนทจันทร์ (2550) ที่พบว่า หากมี**จำนวนบุคคลที่ต้องเลี้ยงดูในครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 คน** จะทำให้โอกาสในการออมลดลง

มากกว่าครัวเรือนที่มีจำนวนบุคคลที่ต้องเลี้ยงดูน้อยกว่า อาจเนื่องมาจากเมื่อมีจำนวนผู้ที่เป็นภาระเพิ่มมากขึ้น ประชากรวัยแรงงานต้องรับภาระในการดูแลผู้ที่เป็นภาระเพิ่มมากขึ้น ทำให้รายได้ การออม การลงทุน ของประชากรวัยแรงงานลดลง ซึ่งส่งผลทำให้การออมในระดับภาคครัวเรือนลดลง (ศิริวรรณ ศิริบุญ และ ชนตติ มลิณทางกูร, 2551) และผลการศึกษาของสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม (2551) ที่พบว่า ถ้าครัวเรือนประกอบไปด้วยสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นวัยเด็ก จะทำให้เสี่ยงต่อการเป็นคนจนหรือการมีหนี้สิน ซึ่งจะนำไปสู่การไม่มีการออม เนื่องจากวัยเด็กส่วนใหญ่ไม่มีศักยภาพในการหารายได้ และปัญญา ชูเลิศ (2551) พบว่า ยังมีจำนวนบุตรในครัวเรือนมาก ก็จะมีเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจต่ำกว่าครัวเรือนที่มีจำนวนบุตรน้อยกว่า; ผลการศึกษาของมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย (2551) และปัญญา ชูเลิศ (2551) พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลมีการออมน้อยกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ซึ่งอาจเนื่องมาจากพื้นที่นอกเขตเทศบาลบางพื้นที่ ความก้าวหน้า และความเจริญในด้านต่างๆมีไม่มากนัก ทำให้ยังเข้าไม่ถึงความรู้เรื่องการออม (ปัญญา ชูเลิศ, 2551); สำหรับหนี้สิน ผลการศึกษาของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2542) พบว่า เมื่อมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นการออมก็จะลดลง; ผลการศึกษาของกาญจนา นนทจันทร์ (2550) ที่พบว่า หากมีหนี้สิน โอกาสในการออมก็จะน้อยกว่าไม่มีหนี้สิน; ผลการศึกษาของตติยา ศรีสถลมารค (2550) ที่พบว่า หากครัวเรือนมีหนี้สินก็จะทำให้โอกาสในการออมน้อยกว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน และผลการศึกษาของมนชกร เขียวสี (2550) ที่พบว่า หากมีหนี้สินโอกาสในการออมก็จะลดลง อาจเนื่องมาจากจะต้องนำเงินที่ได้จากรายได้ไปใช้จ่ายเพื่อชำระหนี้สิน จนทำให้ไม่มีการออม (Ando, Albert, and Franco Modigliani, 1963) และภาค ผลการศึกษาของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2542) พบว่า การอาศัยในภาคกลาง (ไม่รวม กทม.) ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ มีการออมที่ต่ำกว่าผู้ที่อาศัยใน กทม. ซึ่งลักษณะความยากจน/การไม่มีการออมในแต่ละภาคมีความแตกต่างกันออกไป ตามสภาพภูมิประเทศ และปัญหาการประกอบอาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวกับการเพาะปลูก (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน ฉบับเสริมการเรียนรู้ เล่มที่ 13, 2552)

สำหรับผลการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบโลจิสติกแบบสองกลุ่ม ชนิดที่ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามเป็นกลุ่ม โดยนำรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมาวิเคราะห์ร่วมกับตัวแปรทั้ง 13 ตัว มีตัวแปร 8 ตัว (จาก 14 ตัว) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ จำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือน โดยไม่ได้รับค่าจ้าง จำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน จำนวนเด็กในครัวเรือน จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม อาชีพหลักของครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัย และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งมีปัจจัยที่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์โดยใช้สมการถดถอยแบบโลจิสติกแบบสองกลุ่มโดยไม่นำรายได้เฉลี่ยมาร่วมวิเคราะห์ ได้แก่ จำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้ จำนวนผู้ที่เป็นภาระ จำนวนเด็กในครัวเรือน จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม และเขตที่อยู่อาศัย ซึ่งจำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้^๔ และจำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมยังมีอิทธิพลในทางบวกต่อการออม ส่วนจำนวนผู้ที่เป็นภาระ^๕ จำนวนเด็กในครัวเรือน และเขตที่อยู่อาศัย ยังมีอิทธิพลในทางลบ สำหรับอาชีพหลักของครัวเรือน (นอกภาคเกษตร) มีการออมของครัวเรือนน้อยกว่าอาชีพครัวเรือนในภาคเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของกัญญา อภิพรชัยสกุล (2552) ที่พบว่า อาชีพในภาคเกษตรมีหลักประกันด้านเศรษฐกิจมากกว่าอาชีพนอกภาคเกษตร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการร่วมมือกันของทางภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมเทคโนโลยีที่ทันสมัย การแนะนำการทำเกษตรที่เหมาะสม ที่เป็นการลดต้นทุนในการทำเกษตร และนโยบายการประกันราคาสินค้าเกษตร ซึ่งส่งผลทำให้เกษตรกรมีเงินเหลือออมมากขึ้น (หนังสือพิมพ์แนวหน้า, 2556) และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเป็นปัจจัยที่มีผลในทางบวกต่อการเพิ่มการออมของครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของญาณัชชา นนทจันทร์ (2550) ที่พบว่า หากมีรายได้ประจำและรายได้จากแหล่งอื่นเพิ่มมากขึ้น โอกาสในการออมก็จะเพิ่มมากขึ้น และผลการศึกษาของสุริยาพร จันทรเจริญ (2555) ที่พบว่า ผู้ที่มีรายได้สูงกว่าเส้นความยากจนมีโอกาสออมน้อยกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน

ดังนั้นจึงจำเป็นที่ต้องเร่งรัดให้แรงงานในครัวเรือนมีการศึกษาสูงขึ้นและพัฒนาคุณภาพแรงงาน รวมทั้งแรงงานสูงอายุให้มีศักยภาพสูงขึ้นให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และมีอาชีพและรายได้เป็นของตนเอง โดยไม่เป็นการะของครอบครัว และนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้กับการทำการเกษตรให้เหมาะสม เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิตลง เพื่อให้รายได้สูงกว่ารายจ่าย ไม่มีภาระหนี้สิน จึงจะมีเงินสำหรับเก็บออม

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การออมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน: การเตรียมการผู้สํงคมผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาลักษณะการออมของครัวเรือนประชากรรุ่นเกิดล้าน และปริมาณการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน 2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านครัวเรือนที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2554 (แบบสำรวจสมาชิกและการใช้จ่ายครัวเรือน และแบบสำรวจรายได้ของครัวเรือน) จัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยเก็บข้อมูลจากตัวอย่างครัวเรือนในทุกจังหวัดและทุกภาคทั่วประเทศทั้งสิ้น 52,000 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่างและประชากร ในการศึกษาครั้งนี้ ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน (ประชากรที่เกิดระหว่าง พ.ศ.2506 - 2526) หรือครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือนอายุ 28 - 48 ปี ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านทั้งสิ้น 26,103 ครัวเรือน หรือครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50) ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตารางความถี่ที่แสดงค่าร้อยละ เพื่ออธิบายการออมและไม่ออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน ซึ่งจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง จำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน จำนวนเด็กในครัวเรือน จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน จำนวนผู้พิการในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับสวัสดิการและการช่วยเหลือจากภาครัฐ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม อาชีพหลักของครัวเรือน สถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัย เขตที่อยู่อาศัย หนี้สิน และภาค รวมทั้งทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออม และปริมาณการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบสองกลุ่ม (Binary Logistic Regression Analysis) และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression Analysis) ตามลำดับ

5.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ครัวเรือนตัวอย่างที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านอาศัยอยู่ใน ภาคกลาง ภาคอีสาน ภาคเหนือ ภาคใต้ และ กทม. (ร้อยละ 30.0, 26.4, 22.1, 15.0, 6.5 ตามลำดับ) และ 6 ใน 10 อาศัยในเขตเทศบาล โดยเกือบครึ่งหนึ่งที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน ขึ้นไป (ร้อยละ 46.5) รองลงมา คือ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2 - 3 คน (ร้อยละ 44.6) ส่วนในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกอาศัยอยู่เพียงคนเดียวมีต่ำที่สุด (ร้อยละ 8.9) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยประมาณ 3.5 คน โดยเกือบ 3 ใน 4 ของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน มีผู้ที่ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง จำนวน 1 - 2 คน (ร้อยละ 73.3) หรือเฉลี่ยประมาณ 2 คน (ค่าเฉลี่ย = 2 คน) แต่เกือบครึ่งหนึ่งของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านมีผู้ที่เป็นการะในครัวเรือน (ร้อยละ 49) โดยเฉลี่ยมีผู้ที่เป็นการะในครัวเรือน ประมาณ 1 คน โดยมากมีเด็กและผู้สูงอายุ ประมาณ 1 คนต่อครัวเรือน (ค่าเฉลี่ยเด็ก = 0.77 คน และผู้สูงอายุ = 0.39 คน) ส่วนผู้พิการและคนว่างงานมีน้อยมาก อย่างไรก็ตาม ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับสวัสดิการและการช่วยเหลือจากภาครัฐเฉลี่ยประมาณ 4 คน (ค่าเฉลี่ย = 4.06 คน) สำหรับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่า ประมาณ 2 ใน 3 ของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านที่ไม่มีสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม (ร้อยละ 67.3) หรือเฉลี่ยไม่ถึง 1 คน (ค่าเฉลี่ย = 0.48 คน) มีอาชีพหลักของครัวเรือน คือ อาชีพในภาคเกษตร มีสัดส่วนสูงกว่านอกภาคเกษตรเกือบ 2 เท่า (ในภาคเกษตร ร้อยละ 62.7 นอกภาคเกษตร ร้อยละ 37.3) และเกือบร้อยละ 60 มีหนี้สิน (ร้อยละ 58.7)

5.2 รายได้ รายจ่าย และการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน

ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน มีรายได้ รายจ่าย และการออมเฉลี่ยประมาณ 26,040, 20,033 และ 6,007 บาทต่อเดือน ตามลำดับ โดยครึ่งหนึ่งของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านมีรายได้ รายจ่าย และการอมน้อยกว่า 18,227, 15,550 และ 2,100 บาทต่อเดือน ตามลำดับ แม้ว่าครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านจะให้ความสำคัญกับการออม คือ มีสัดส่วนครัวเรือนที่มีการออมเกือบ 7 ใน 10 (ร้อยละ 68.9) แต่จำนวนเงินออมต่อเดือนก็ยังต่ำอยู่ (ครึ่งหนึ่งออมต่ำกว่า 2,100 บาทต่อเดือน)

5.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน

ในการศึกษาว่ามีตัวแปรอิสระใดบ้างที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน โดยตัวแปรตาม คือ การออมและไม่ออม ส่วนตัวแปรอิสระมี 13 ตัว ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้ จำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน จำนวนเด็กในครัวเรือน จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน จำนวนผู้พิการในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับสวัสดิการ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม อาชีพหลักของครัวเรือน สถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัย เขตที่อยู่อาศัย หนี้สิน และภาค จากการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามทีละคู่ พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม (การออม) ยกเว้นจำนวนคนผู้พิการในครัวเรือนแต่เมื่อมีการควบคุมตัวแปรอื่นที่ไม่ใช่คู่ความสัมพันธ์ โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติกแบบสองกลุ่ม (Binary Logistic Regression Analysis) พบว่า มีตัวแปรอิสระ 9 ตัว ที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ $p > 0.001$) ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนผู้ทำงานหารายได้ และผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง จำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน จำนวนเด็กในครัวเรือน จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา เขตที่อยู่อาศัย หนี้สิน และภาค โดยพบว่า ปัจจัยที่มีผลในทางบวกต่อการออม ได้แก่ ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป จะมีการออมสูงกว่าครัวเรือนที่อยู่คนเดียว ครัวเรือนที่มีจำนวนผู้ทำงานหารายได้ จำนวนผู้สูงอายุ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป จะมีการออมสูงกว่าโดยเปรียบเทียบกับครัวเรือนที่ไม่มีผู้ทำงานหารายได้ ไม่มีผู้สูงอายุ และไม่มีสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม ตามลำดับ

ส่วนปัจจัยครัวเรือนที่มีผลในทางลบต่อการออม ได้แก่ ครัวเรือนที่มีจำนวนผู้ที่เป็นภาระ และจำนวนเด็ก ตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป จะมีการอมน้อยกว่าโดยเปรียบเทียบกับครัวเรือนที่ไม่มีผู้ที่เป็นภาระ และไม่มีเด็ก ตามลำดับ ครัวเรือนที่มีเขตที่อยู่อาศัยนอกเขตเทศบาล จะมีการอมน้อยกว่าโดยเปรียบเทียบกับครัวเรือนที่อาศัยในเขตเทศบาล ครัวเรือนที่มีหนี้สินจะมีการอมน้อยกว่าโดยเปรียบเทียบกับครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน ครัวเรือนที่อาศัยในภาคกลาง (ไม่รวม กทม.) ภาคเหนือ และภาคอีสาน จะมีการอมน้อยกว่าโดยเปรียบเทียบกับครัวเรือนที่อาศัยใน กทม.

และผลการวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติกแบบสองกลุ่ม โดยนำรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมาวิเคราะห์ร่วมกับตัวแปรทั้ง 13 ตัว มีตัวแปรอิสระ 8 ตัว ที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ $p > 0.001$) ได้แก่ จำนวนผู้ทำงานหารายได้ จำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน จำนวนเด็กในครัวเรือน จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม อาชีพหลักของครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัย และ

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยจำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง จำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน จำนวนเด็กในครัวเรือน จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม และเขตที่อยู่อาศัย มีผลต่อการออมอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์โดยใช้สมการถดถอยแบบโลจิสติกแบบสองกลุ่มโดยไม่นำรายได้เฉลี่ยมาร่วมวิเคราะห์ ส่วนอาชีพหลักของครัวเรือน ส่งผลในทางลบต่อการออม คือ ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพหลักนอกภาคเกษตร จะมีการอมน้อยกว่าโดยเปรียบเทียบกับครัวเรือนที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตร และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ส่งผลในทางบวกต่อการออม คือ ครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับหรือสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนทั่วประเทศ จะมีการออมมากกว่าโดยเปรียบเทียบกับครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนทั่วประเทศ

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษา พบว่า ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน มีการออมเฉลี่ยประมาณ 6,000 บาท/เดือน หรือร้อยละ 23 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าการออมเฉลี่ยของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านในขณะนี้ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างต่ำ เพราะอัตราการออมสำหรับภาคครัวเรือนไทยควรอยู่ที่ร้อยละ 30 ของรายได้ หรือมากกว่านั้น ดังนั้นทางภาครัฐจึงมีความจำเป็นที่จะกระตุ้นและส่งเสริมให้ประชากรรุ่นเกิดล้านที่กำลังก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุในอีกประมาณ 10 ปีข้างหน้า ดังนี้

1. ปรับเปลี่ยนวิธีการออม เพื่อให้มีการออมขณะที่อยู่ในวัยแรงงานมากขึ้น โดยแนะนำและส่งเสริมให้หักรายได้เพื่อการออม เช่น อย่างต่ำร้อยละ 30 ของรายได้ ก่อนนำไปใช้จ่าย โดยไม่รอให้จ่ายแล้วเหลือเท่าไรค่อยนำมาออมเช่นที่ผ่านมา เพื่อในอนาคตจะได้มีเงินออมไว้ใช้เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุมากขึ้น ซึ่งจะเป็นการลดภาระต่อประชากรวัยแรงงานของครัวเรือนในอนาคต รวมทั้งเป็นการลดภาระของทางภาครัฐเองด้วย

2. ยกระดับการศึกษาและพัฒนาคุณภาพแรงงาน โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน ควรยกระดับให้มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม และมีการพัฒนาฝีมือแรงงาน ภาครัฐควรให้เรียนรู้ที่จะใช้เทคโนโลยี ที่นำมาสู่ความสามารถในการลดค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต เพื่อให้มีรายได้สูงขึ้นกว่ารายจ่าย ซึ่งจะนำไปสู่การไม่มีภาระหนี้สิน และมีเงินสำหรับเก็บออม

3. ควรส่งเสริมและสนับสนุนแรงงานผู้สูงอายุให้มีโอกาสทำงานเพิ่มมากขึ้น โดยการขยายอายุเกษียณ และการส่งเสริมให้มีการเตรียมตัวด้านสุขภาพให้แข็งแรง และไม่อยู่นิ่งเฉย หมั่นออกกำลังกาย เนื่องจากผู้สูงอายุบางรายยังมีศักยภาพในการทำงานและหารายได้ ซึ่งจะเป็นการแบ่งเบาภาระของประชากรวัยแรงงานและจากทางภาครัฐที่จะต้องดูแลผู้สูงอายุ

5.4.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เน้นศึกษาการเตรียมความพร้อมทางด้านการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน (อายุ 28 - 48 ปี) ยังไม่ครอบคลุมครัวเรือนทุกกลุ่มอายุ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาเปรียบเทียบการออมของกลุ่มอายุอื่นด้วย เพื่อให้เห็นภาพการออมของประชากรหลาย ๆ รุ่น
2. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เน้นการศึกษาเชิงปริมาณ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพประกอบด้วย เพื่อให้เห็นข้อมูลเชิงลึกของการเตรียมความพร้อมทางด้านการออม

การออมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน: การเตรียมการสู่สังคมผู้สูงอายุ

SAVING AND FACTORS AFFECTING SAVING OF THAI HOUSEHOLD WITH MILLION BIRTH COHORT POPULATION PREPARATION FOR AGED SOCIETY

ธารทิพย์ จินดาคำ 5436519 PRPR/M

ศศ.ม.(วิจัยประชากรและสังคม)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: กุศล สุนทรธาดา, Ph.D., ญบศร์ สมุทรจักร, Ph.D.

บทสรุปแบบสมบูรณ์

ที่มาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ในปี พ.ศ.2565 ประชากรรุ่นเกิดล้านในประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ (ปราชญ์ ประชาทกุล, 2550) แต่สัดส่วนของประชากรวัยแรงงานที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลประชากรสูงอายุนั้นกลับลดน้อยลง ทำให้สัดส่วนของประชากรสูงอายุที่เป็นภาระหรืออัตราพึ่งพิงเพิ่มสูงขึ้น เมื่อประชากรวัยแรงงานต้องรับภาระในการดูแลประชากรสูงอายุเพิ่มมากขึ้น ทำให้รายได้ การออม การลงทุน ของประชากรวัยแรงงานลดลง ส่งผลทำให้การออมในระดับภาคครัวเรือนลดลงด้วย (ศิริวรรณ ศิริบุญ และชเนตติ มลิินทางกูร, 2551) นอกจากนี้ยัง พบว่า ประชากรสูงอายุมีแนวโน้มที่จะอยู่คนเดียวเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้สูงอายุถูกละเลย และถูกลดความสำคัญลง (ศิริวรรณ ว่องวิรุฒ, 2554) ผู้สูงอายุต้องดำเนินชีวิตในช่วงบั้นปลายชีวิตด้วยเงินออมที่ตนสะสมมาตลอดช่วงชีวิตการทำงาน ถ้าหากผู้สูงอายุมีเงินออมไม่เพียงพอ ก็จะทำให้คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ไม่ดี กลายเป็นปัญหาที่ทางภาครัฐจะต้องเข้ามาดูแล ซึ่งจะส่งผลให้การออมในระดับประเทศลดลงตามมา (นวพร วิริยานุพงศ์, 2556)

จากสถานการณ์การออมในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา พบว่า การออมของภาคครัวเรือนไทยส่วนใหญ่มีอัตราที่ลดลงเรื่อย ๆ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554) กว่าร้อยละ 83 ของประชากรไทยไม่มีการออมเงินเป็นประจำ (กาญจนา หงษ์ทอง, 2550) และมีการออมไม่ถึงร้อยละ 10 ของรายได้

ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาคครัวเรือนไทยยังไม่ให้ความสำคัญกับการเตรียมตัวด้านการออมเท่าที่ควร เพราะอัตราการออมที่เหมาะสมสำหรับภาคครัวเรือนไทยควรอยู่ที่ร้อยละ 30 ของรายได้ (เชาว์ เก่งชน, 2556) ดังนั้นประชากรไทยจึงควรให้ความสำคัญกับการออมของภาคครัวเรือนไทยเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะประชากรวัยแรงงานที่ส่วนใหญ่เป็นชนรุ่นเกิดล้าน เพราะเป็นวัยหลักในการสร้างรายได้ของครัวเรือน และในอีก 10 - 30 ปีข้างหน้า ประชาชนรุ่นเกิดล้านก็จะก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างเต็มตัว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับการออม เพื่อจะได้นำเงินออมไปใช้เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ซึ่งการศึกษาที่ผ่านมายังมีอยู่ไม่มากนัก และยังขาดประเด็นที่น่าสนใจอีกหลายประเด็น เช่น การออมและปริมาณการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน ปัจจัยด้านครัวเรือนที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาประเด็นดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการออมของครัวเรือนประชากรรุ่นเกิดล้าน และปริมาณการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านครัวเรือนที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) เพื่อศึกษาการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2554 (แบบสำรวจสมาชิกและการใช้จ่ายครัวเรือน และแบบสำรวจรายได้ของครัวเรือน) จัดเก็บโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ประชากร จำนวนครัวเรือนตัวอย่างทุกจังหวัดทั่วประเทศ จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2554 จำนวนทั้งสิ้น 52,000 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งนี้ ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนเฉพาะที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน (ประชากรที่เกิดระหว่าง พ.ศ.2506 - 2526) หรือครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือนอายุ 28 - 48 ปี จากครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด ได้จำนวน 26,103 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 50.2 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่ามัธยฐาน และค่าฐานนิยม ในการอธิบายรายได้ รายจ่าย และการออมต่อเดือนของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่น

เกิดด้าน สถิติร้อยละในการอธิบายการออม/ไม่ออม คุณลักษณะทั่วไปของประชากร และตารางไขว้ที่แสดงการออมและไม่ออม จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไปของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดด้าน ส่วนการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดด้าน ใช้สมการถดถอยโลจิสติกแบบสองกลุ่ม (Binary Logistic Regression Analysis)

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา: ตัวแปรตาม คือ การออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดด้าน เนื่องจากในแบบสอบถามไม่มีข้อความเกี่ยวกับการออมโดยตรง แต่มีข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และรายจ่ายของครัวเรือน ดังนั้นจึงวัดการออมโดยมีวิธีการคำนวณ คือ นำรายได้ลบกับรายจ่าย จะได้จำนวนเงินที่ออม ถ้าค่าเป็นบวก ถือว่ามีการออม แต่ถ้าติดลบหรือเป็นศูนย์ ก็ถือว่าไม่ออม

ตัวแปรอิสระ มีทั้งหมด 14 ตัว ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง จำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน จำนวนเด็กในครัวเรือน จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน จำนวนผู้พิการในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับสวัสดิการและการช่วยเหลือจากภาครัฐ จำนวนสมาชิกครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม อาชีพหลักของครัวเรือน สถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัย เขตที่อยู่อาศัย หนี้สิน ภาค และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน

ผลการศึกษา

1. คุณลักษณะทั่วไปของครัวเรือน

พบว่าครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดด้านเกือบครึ่งหนึ่งที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2 - 3 คน (ร้อยละ 44.5) รองลงมา คือ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 - 5 คน ตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป และอาศัยอยู่เพียงคนเดียว (ร้อยละ 36.0 10.6 และ 8.9 ตามลำดับ) โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยประมาณ 3.5 คน มีผู้ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง จำนวน 1 - 2 คน (ร้อยละ 73.3) และ 1 ใน 4 ของครัวเรือนมีผู้ทำงานหารายได้ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป (ร้อยละ 24.3) ที่เหลือไม่มีผู้ทำงานหารายได้เลย (ร้อยละ 2.4) กว่าครึ่งหนึ่งไม่มีผู้ที่เป็นภาระในครัวเรือน (ร้อยละ 51.3) รองลงมามีผู้ที่เป็นภาระ 1 - 2 คน (ร้อยละ 44.8) และผู้ที่เป็นภาระตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป มีสัดส่วนที่ต่ำที่สุด (ร้อยละ 3.9) โดยเฉลี่ยมีผู้ทำงานหารายได้ประมาณ 2 คนต่อครัวเรือน เกือบครึ่งหนึ่งไม่มีเด็กในครัวเรือน และมีเด็กในครัวเรือน 1 - 2 คน (ร้อยละ 48.4 และร้อยละ 47.5 ตามลำดับ) ประมาณ 7 ใน 10 ไม่มีผู้สูงอายุในครัวเรือน (ร้อยละ 70.6) และประมาณ 3 ใน 10 มีจำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน 1 - 2 คน (ร้อยละ 29.1) กว่า 9 ใน 10 ที่ไม่มีผู้พิการในครัวเรือน (ร้อยละ 93.8) 3 ใน 4 มี

สมาชิกในครัวเรือนได้รับสวัสดิการฯ ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป (ร้อยละ 75.1) และ 1 ใน 4 ของครัวเรือนที่สมาชิกในครัวเรือนได้รับสวัสดิการฯ 1 - 2 คน (ร้อยละ 23.6) ประมาณ 2 ใน 3 ไม่มีสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม (ร้อยละ 67.3) และมีสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมจำนวน 1 - 2 คน (ร้อยละ 30.2) ที่มีการประกอบอาชีพในภาคเกษตรสูงกว่าอาชีพนอกภาคเกษตรเกือบ 2 เท่า (อาชีพในภาคเกษตร ร้อยละ 62.7 นอกภาคเกษตร ร้อยละ 37.3) กว่า 3 ใน 4 มีสถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัย ไม่เสียค่าเช่าที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 76.2) ที่เหลือต้องเสียค่าเช่าที่อยู่อาศัย 6 ใน 10 มีเขตที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาล (ในเขตเทศบาล ร้อยละ 60.8 นอกเขตเทศบาล ร้อยละ 39.2) เกือบร้อยละ 60 มีหนี้สิน (มีหนี้สิน ร้อยละ 58.7 ไม่มีหนี้สิน ร้อยละ 41.3) อาศัยในภาคกลาง (ไม่รวม กทม.) สูงที่สุด (ร้อยละ 30.0) รองลงมา คือ ภาคอีสาน (ร้อยละ 26.4), ภาคเหนือ (ร้อยละ 22.1), ภาคใต้ (ร้อยละ 15.0) และต่ำที่สุด คือ กทม. (ร้อยละ 6.5)

2. รายได้ รายจ่าย และการออมต่อเดือนของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน

ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 26,000 บาทต่อเดือน แต่ส่วนใหญ่มีรายได้กระจุกตัวอยู่ที่ 12,000 บาทต่อเดือน มีรายจ่ายเฉลี่ยประมาณ 20,000 บาทต่อเดือน ซึ่งส่วนใหญ่มีรายจ่ายกระจุกตัวอยู่ที่ประมาณ 7,500.00 บาท มีการออมเกือบร้อยละ 70 แต่ครึ่งหนึ่งมีการออมต่ำกว่า 2,100 บาท มีการออมเฉลี่ย ประมาณ 6,000 บาท/เดือน/ครัวเรือน หรือ 72,000 บาทต่อปี หรือ ร้อยละ 23 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่านั้น

3. คุณลักษณะทั่วไปของครัวเรือนที่มีการออม

เมื่อพิจารณาความแตกต่างของการออม ตามคุณลักษณะของครัวเรือนพบว่า คุณลักษณะต่าง ๆ ของครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับสัดส่วนการออมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เกือบทุกตัว ยกเว้นจำนวนผู้พิการในครัวเรือน กล่าวคือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนยิ่งมาก สัดส่วนการออมลดลงแต่ไม่มากนัก เช่นเดียวกับจำนวนผู้ที่เป็นภาระทั้งหมดในครัวเรือน ในขณะที่จำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้ยิ่งมากสัดส่วนการออมยิ่งสูง แต่ครัวเรือนที่มีจำนวนเด็กในครัวเรือนยิ่งมาก ก็ยิ่งมีการออมลดลงอย่างมาก ตรงข้ามกับการมีจำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือนยิ่งมาก ก็ยิ่งมีการออมเพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังเป็นผู้สูงอายุวัยต้นที่ยังสามารถทำงานเพื่อช่วยเหลือจุนเจือครอบครัวได้ จำนวนผู้พิการในครัวเรือน ส่วนครัวเรือนมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับสวัสดิการฯ มาก ก็ยิ่งมีการออมน้อยลง แต่ถ้าครัวเรือนมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม ยิ่งมาก ก็ยิ่งมีการออมมากขึ้น สำหรับครัวเรือนที่มีอาชีพหลักนอกภาคเกษตรฯ ต้องเช่าที่อยู่อาศัย อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล และมีภาระหนี้สิน จะมีการออมน้อยกว่าครัวเรือนที่มีอาชีพหลักในภาคเกษตรฯ ไม่ต้องเช่าที่อยู่อาศัย อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล และไม่มีภาระหนี้สิน ส่วนภาคที่อาศัย พบว่า ครัวเรือนที่

อาศัยใน กทม. มีสัดส่วนการออมสูงที่สุด (ร้อยละ 78) รองลงมาคือ ภาคกลาง (ไม่รวม กทม.) ภาคใต้ ภาคเหนือ (ร้อยละ 69 - 70) และภาคอีสาน (ร้อยละ 64) ตามลำดับ และหากมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เท่ากับหรือสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนทั่วประเทศ จะมีการออมมากกว่ามีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนทั่วประเทศ

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบว่ามีตัวแปรอิสระใดบ้างที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน โดยใช้สมการถดถอยแบบโลจิสติกแบบสองกลุ่ม (การออมและไม่ออม) โดยมีตัวแปรอิสระทั้ง 14 ตัวเป็นตัวแปรกลุ่ม และมีการควบคุมตัวแปรอื่นที่ไม่ใช่คู่ความสัมพันธ์ พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการออมอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ($p > 0.001$) มีทั้งหมด 9 ตัว จาก 13 ตัว ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2 - 3 คน มีโอกาสที่จะออมมากกว่าครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือนเพียงคนเดียว ประมาณ 1.2 เท่า หากมีจำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้ จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป มีโอกาสที่จะออมมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีผู้ที่ทำงานหารายได้ ไม่มีผู้สูงอายุในครัวเรือน และไม่มีสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม ประมาณ 1.8, 1.5, 3.2 เท่า ตามลำดับ และหากมีจำนวนผู้ที่เป็ภาระทั้งหมดในครัวเรือน และจำนวนเด็กในครัวเรือนตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป มีโอกาสที่จะอมน้อยกว่าครัวเรือนที่ไม่มีผู้ที่เป็นภาระ และเด็กในครัวเรือน ร้อยละ 39 และ 29 ตามลำดับ หากมีเขตที่อยู่อาศัยนอกเขตเทศบาล และมีหนี้สินมีโอกาสอมน้อยกว่าครัวเรือนที่อาศัยในเขตเทศบาล และไม่มีหนี้สิน ร้อยละ 13 และ 25 ตามลำดับ และหากอาศัยอยู่ในภาคใต้ กลาง เหนือ และอีสานจะมีโอกาสอมน้อยกว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ใน กทม.

เมื่อนำรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมาวิเคราะห์ร่วมกับตัวแปรทั้ง 13 ตัว ซึ่งมีการควบคุมตัวแปรอื่นที่ไม่ใช่คู่ความสัมพันธ์ พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการออม อย่างมีนัยสำคัญ มีทั้งหมด 8 ตัว จากตัวแปรอิสระทั้งหมด 14 ตัว ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านที่มีจำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้ จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป มีโอกาสที่จะออมมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีผู้ที่ทำงานหารายได้ ไม่มีผู้สูงอายุในครัวเรือน และไม่มีสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม ประมาณ 1.7, 1.4, 1.2 เท่า ตามลำดับ หากมีจำนวนผู้ที่เป็นภาระ และจำนวนเด็กในครัวเรือน ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป มีโอกาสที่จะอมน้อยกว่าครัวเรือนที่ไม่มีผู้ที่เป็นภาระ และไม่มีเด็กในครัวเรือน ร้อยละ 47 และ 28 ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพหลัก

นอกภาคเกษตร และอาศัยนอกเขตเทศบาลมีโอกาที่จะอมน้อยกว่าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพหลักในภาคเกษตร และอาศัยในเขตเทศบาล เพียงร้อยละ 9 และ 7 ตามลำดับ เมื่อนำรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเข้ามาในโมเดล กลับพบว่าครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับหรือสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนทั่วประเทศ จะมีโอกาสที่จะอมนมากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนทั่วประเทศ ถึงเกือบ 5 เท่า แสดงว่า รายได้มีผลโดยตรงต่อการออมค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับจำนวนผู้ทำงานหารรายได้ ๆ และจำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี เป็นที่น่าสังเกตว่าเมื่อนำรายได้เข้ามาในโมเดล อิทธิพลของตัวแปรจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมลดลงอย่างมาก (จาก 3.2 เท่า เป็น 1.2 เท่า)

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการออมของครัวเรือนประชากรรุ่นเกิดล้าน ปริมาณการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน และปัจจัยด้านครัวเรือนที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน ซึ่งพบว่าครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน แม้ว่าสัดส่วนครัวเรือนที่มีการออมจะมีเกือบร้อยละ 70 แต่ครั้งหนึ่งมีการออมต่ำกว่า 2,100 บาท มีการออมเฉลี่ย ประมาณ 6,000 บาท/เดือน/ครัวเรือน หรือประมาณ ร้อยละ 23 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่านั้น

สำหรับผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านครัวเรือนที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนประชากรรุ่นเกิดล้าน ปัจจัยที่มีผลในทางบวกต่อการเพิ่มการออมของครัวเรือน ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนผู้ทำงานหารรายได้ ๆ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม และจำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของตติยา ศรีสถลมารค (2550) ที่พบว่า หากมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 คน จะทำให้โอกาสในการออมมากกว่าครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่า สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม (2551) พบว่า ถ้าครัวเรือนประกอบไปด้วยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำงานหารรายได้ ๆ/จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นวัยแรงงานมาก จะทำให้ลดความเสี่ยงต่อการเป็นคนจนหรือการมีหนี้สิน ซึ่งจะนำไปสู่การมีการออม เนื่องจากวัยแรงงานส่วนใหญ่จะมีศักยภาพในการมีงานทำและการหารายได้; ในด้านการศึกษา ผลการศึกษาของปัญญา ชูเลิศ (2551), กัญญา อภิพรชัยสกุล (2552) และสุริยาพร จันทร์เจริญ (2555) ก็พบเช่นกันว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีโอกาสออมมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำ อาจเนื่องมาจากผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่าดังผลการศึกษาของ Mc Pherson (อ้างใน สมร ลิขิตศักดิ์, 2540) ยกเว้นจำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน ผลการศึกษาของสำนัก

พัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม (2551) ชัดแย้งกับผลการศึกษานี้ โดยพบว่าครัวเรือนที่ประกอบไปด้วยสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นวัยสูงอายุ มีความเสี่ยงต่อการเป็นคนจนหรือการมีภาระหนี้สิน ซึ่งจะนำไปสู่การไม่มีการออม อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุมีแนวโน้มในการทำงานเพิ่มมากขึ้นและไม่เป็นภาระของครอบครัว จึงสามารถจุนเจือครอบครัวได้ทั้งในรูปของรายได้และเงินออม (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2553)

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการลดการออมของครัวเรือน ได้แก่ จำนวนผู้ที่เป็นภาระฯ จำนวนเด็กในครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัย หนี้สิน และภาค ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของญานัชชา นนทจันทร์ (2550) ที่พบว่า หากมีจำนวนบุคคลที่ต้องเลี้ยงดูในครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 คน จะทำให้โอกาสในการออมลดลงมากกว่าครัวเรือนที่มีจำนวนบุคคลที่ต้องเลี้ยงดูน้อยกว่า อาจเนื่องมาจากเมื่อมีจำนวนผู้ที่เป็นภาระเพิ่มมากขึ้น ประชากรวัยแรงงานต้องรับภาระในการดูแลผู้ที่เป็นภาระเพิ่มมากขึ้น ทำให้รายได้ การออม การลงทุน ของประชากรวัยแรงงานลดลง ซึ่งส่งผลทำให้การออมในระดับภาคครัวเรือนลดลง (ศิริวรรณ ศิริบุญ และชนคดี มลิินทางกูร, 2551) และผลการศึกษาของสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม (2551) ที่พบว่า ถ้าครัวเรือนประกอบไปด้วยสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นวัยเด็ก จะทำให้เสี่ยงต่อการเป็นคนจนหรือการมีหนี้สิน ซึ่งจะนำไปสู่การไม่มีการออม เนื่องจากวัยเด็กส่วนใหญ่ไม่มีศักยภาพในการหารายได้ และปัญญา ชูเลิศ (2551) พบว่า ยังมีจำนวนบุตรในครัวเรือนมาก ก็จะมีเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจต่ำกว่าครัวเรือนที่มีจำนวนบุตรน้อยกว่า; ผลการศึกษาของมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย (2551) และปัญญา ชูเลิศ (2551) พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลมีการออมน้อยกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ซึ่งอาจเนื่องมาจากพื้นที่นอกเขตเทศบาลบางพื้นที่ ความก้าวหน้า และความเจริญในด้านต่าง ๆ ยังมีไม่มากนัก ทำให้ยังเข้าไม่ถึงความรู้เรื่องการออม (ปัญญา ชูเลิศ, 2551); สำหรับหนี้สิน ผลการศึกษาของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2542) พบว่า เมื่อมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นการออมก็จะลดลง; ผลการศึกษาของญานัชชา นนทจันทร์ (2550) ที่พบว่า หากมีหนี้สิน โอกาสในการออมก็จะน้อยกว่าไม่มีหนี้สิน; ผลการศึกษาของตติยา ศรีสถลมารค (2550) ที่พบว่า หากครัวเรือนมีหนี้สินก็จะทำให้โอกาสในการออมน้อยกว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน และผลการศึกษาของมนชกร เขียวสี (2550) ที่พบว่า หากมีหนี้สินโอกาสในการออมก็จะลดลง อาจเนื่องมาจากจะต้องนำเงินที่ได้จากรายได้ไปใช้จ่ายเพื่อชำระหนี้สิน จนทำให้ไม่มีการออม (Ando, Albert, and Franco Modigliani, 1963) และภาค ผลการศึกษาของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2542) พบว่า การอาศัยในภาคกลาง (ไม่รวม กทม.) ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ มีการออมที่ต่ำกว่าผู้ที่อาศัยใน กทม. ซึ่งลักษณะความยากจน/การไม่มีการออมในแต่ละภาคมีความแตกต่างกันออกไป ตามสภาพภูมิประเทศ และปัญหาการประกอบอาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวกับการเพาะปลูก (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน ฉบับเสริมการเรียนรู้ เล่มที่ 13, 2552)

เมื่อนำรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมาวิเคราะห์ร่วมกับตัวแปรทั้ง 13 ตัว มีปัจจัยที่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์โดยใช้สมการถดถอยแบบโลจิสติกแบบสองกลุ่มโดยไม่นำรายได้เฉลี่ยมาร่วมวิเคราะห์ได้แก่ จำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้ จำนวนผู้ที่เป็ภาระ จำนวนเด็กในครัวเรือน จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม และเขตที่อยู่อาศัย ซึ่งจำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้ จำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมยังมีอิทธิพลในทางบวกต่อการออม ส่วนจำนวนผู้ที่เป็ภาระ จำนวนเด็กในครัวเรือน และเขตที่อยู่อาศัยยังมีอิทธิพลในทางลบ สำหรับ**อาชีพหลักของครัวเรือน** (นอกภาคเกษตร) มีการออมของครัวเรือนน้อยกว่าอาชีพครัวเรือนในภาคเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของกัญญา อภิพรชัยสกุล (2552) ที่พบว่า อาชีพในภาคเกษตรมีหลักประกันด้านเศรษฐกิจมากกว่าอาชีพนอกภาคเกษตร ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการร่วมมือกันของทางภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมเทคโนโลยีที่ทันสมัย การแนะนำการทำเกษตรที่เหมาะสม ที่เป็นการลดต้นทุนในการทำเกษตร และนโยบายการประกันราคาสินค้าเกษตร ซึ่งส่งผลทำให้เกษตรกรมีเงินเหลือออมมากขึ้น (หนังสือพิมพ์แนวหน้า, 2556) และรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น โอกาสในการออมก็จะเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีการออมกับกระแสรายได้และรายจ่าย (อ้างใน รัชศักดิ์ ค่อยประเสริฐ, 2553)

ข้อเสนอแนะ

ทางภาครัฐจึงมีความจำเป็นที่จะกระตุ้นและส่งเสริมให้ประชากรรุ่นเกิ่ดล้นที่กำลังก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุในอีกประมาณ 10 ปีข้างหน้า ดังนี้

1. ปรับเปลี่ยนวิธีการออม เพื่อให้มีการออมขณะที่อยู่ในวัยแรงงานมากขึ้น โดยแนะนำและส่งเสริมให้หักรายได้เพื่อการออม เช่น อย่างต่ำร้อยละ 30 ของรายได้ ก่อนนำไปใช้จ่าย โดยไม่ร้อให้จ่ายแล้วเหลือเท่าไรค่อยนำมาออมเช่นที่ผ่านมา เพื่อในอนาคตจะได้มีเงินออมไว้ใช้เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุมากขึ้น ซึ่งจะเป็นการลดภาระต่อประชากรวัยแรงงานของครัวเรือนในอนาคต รวมทั้งเป็นการลดภาระของทางภาครัฐเองด้วย
2. ยกระดับการศึกษาและพัฒนาคุณภาพแรงงาน โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิ่ดล้น ควรยกระดับให้มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม และมีการพัฒนาฝีมือแรงงานเกษตรกรให้เรียนรู้ที่จะใช้เทคโนโลยี ที่นำมาสู่ความสามารถในการลดค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต เพื่อให้มีรายได้สูงขึ้นกว่ารายจ่าย ซึ่งจะนำไปสู่การไม่มีภาระหนี้สิน และมีเงินสำหรับเก็บออม
3. ควรส่งเสริมและสนับสนุนแรงงานผู้สูงอายุให้มีโอกาสทำงานเพิ่มมากขึ้น โดยการขยายอายุเกษียณ และการส่งเสริมให้มีการเตรียมตัวด้านสุขภาพให้แข็งแรง และไม่อยู่นิ่งเฉย หมั่นออกกำลังกาย เนื่องจากผู้สูงอายุบางรายยังมีศักยภาพในการทำงานและหารายได้ ซึ่งจะเป็นการแบ่งเบาภาระของประชากรวัยแรงงานและจากทางภาครัฐที่จะต้องดูแลผู้สูงอายุ

SAVING AND FACTORS AFFECTING SAVING OF THAI HOUSEHOLD WITH MILLION BIRTH COHORT POPULATION PREPARATION FOR AGED SOCIETY

TARNTIP CHINDAKUM 5436519 PRPR/M

M.A. (POPULATION AND SOCIAL RESEARCH

THESIS ADVISORY COMMITTEE: KUSOL SOONTHORNDHADA, Ph.D.,
BHUBATE SAMUTACHAK, Ph.D.

EXTENDED SUMMARY

Background and rationale of the research

In 2565 B.E., Thailand's million birth cohort population will completely become an aging society (Pramote Prasartkul, 2550 B.E.) However, the ratio of workforce cohort population who are going to be taking care of that aging society become smaller in number, thus, the ratio of burden or dependent aging society will soar. When the population of working age have to be responsible for taking care of the elderly, their earnings, saving, investment, will be decreased making savings in household sector decreased respectively (Siriwan Siriboon and Chanettee Milintangkul, 2551 B.E.) Moreover, more aging populations are found to live alone according to the life style that has changed where the elderly become more neglected and less important (Siriwan Wongweerawut, 2554 B.E.) The elderly has to live the rest of their live spending the money they saved while they were in their working age, on the other hand, if they don't have enough savings, their standard of living will be poor, and thus, the government must aid them. Finally, savings of macro section will decrease respectively (Navaporn Viriyanupong, 2556 B.E.).

For more than a decade, the savings of Thai households have been decreasing (National Statistical Office, 2554 B.E.) More than 83% of the population

don't save money regularly (Kanjana Hongthong, 2550 B.E.) and save less than 10% of their income. This shows that Thai households don't place enough importance on self-preparation for saving since the appropriate rate of Thai household saving should be 30% of the income (Chao Kengchon, 2556 B.E.). Therefore, Thai population should place more significance of household savings especially for the working age who are considered in the million birth cohort because they're now supposed to be devoting in earning the house income and as in the next 10-30 years, they will completely become aging population. It's necessary for the working age to save money as they would have to spend the money they save when they get old. However, there're not many studies about working age savings yet and there's a lack of interesting topics for example, savings and saving amount of the million birth cohort population, household factors influencing household saving of the million birth cohort population. As a result, the research is interested researching such topics.

Objectives of the Research

1. To study the characteristics of household savings of the million birth cohort population and the amount of money they save.
2. To study the factors that influence household savings of the million birth cohort population.

Methodology

In this research, the quantitative approach is used in studying the household savings of the million birth cohort population by considering the information derived from socio-economic status of the household of the year 2554 B.E. (the survey of members and household spending, and the survey of household income) collected by National Statistical Office.

Population: 52,000 sample household in every province on socio-economic status report of the household of the year 2554 B.E.

Sample group: In this research, the populations who are considered coming from the million birth cohort (born in 2506-2526 B.E.), or 26,103 households

(50.2% of the sample population) whose one or more of the members is/are 28-48 years old are taken into consideration.

Data analysis: The descriptive statistics including mean, minimum, maximum, median and mode calculation are used in the explanations of households' monthly income, expenditure, and savings of the million birth cohort population. Percentage is used to described the saving/ non-saving behavior, and general characteristics of the population Cross tabulation is used to show the savings and non-savings categorized by households which include those who are from the million birth cohort population. The factors influencing savings of the million birth cohort population are analyzed using Binary Logistic Regression Analysis.

Variables used in the study: **Dependent variable** is the savings of households of those who are from the million birth cohort population. Since the questionnaire didn't directly include questions about savings but including data about income and expenditure of household, the savings are measured using calculation of income minus expenditure. If the result is positive, it means savings, on the other hand, if it is negative or zero, it means non-saving.

Independent variables: There are totally 14 **independent variables** including the number of members in the household, number of persons who work and earn money for the household, number of those assisting household' business receiving no income, number of burden persons of the household, number of children of the household, number of the elderly in the household, number of the disabled in the household, number of household members who receive welfare assistance from the government, number of household members who completed higher than high-school education, household main occupation, household's house ownership, residential area of the household, household's liabilities, and the average monthly income of the household.

Results

1. General Characteristics of the Households

The research reveals that there are 44.5% of households which include 2-3 members who are considered from million birth cohort while 36.0% include 4-5, 10.6% include 6, and finally 8.9% include one and only member from million birth cohort, therefore, the average number of member from million birth cohort in households is 3.5 persons. The number of persons who work and earn money for the household and those assisting household' business receiving no income is 2-3 persons (73.3%) and one fourth of the households include 3 or more persons who earn household income (24.3%), the left are households without persons who earn household income (2.4%). More than a half of households don't include any burden persons (51.3%) while 44.8% include 1-2 burden persons, 3.9% include 3 or more burden persons. Averagely, there are about 2 persons earning household income. Almost a half of households include no children (48.4%) while 47.5% include 1-2 children. One seventh of the households don't include elderly (70.6%) while about three tenths include 1-2 elderly persons (29.1%). More than nine tenths of the households include no disabled (93.8%) while three fourth include three or more persons receiving welfare assistance from the government (23.6%). About two third of the households include no members who completed higher than high-school education (67.3%), while 30.2% include 1-2 members who completed higher than high-school education (30.2%). 62.7% of the households work for agricultural section while 37.3% work for non-agricultural section. More than three fourth of the households own the house they live, thus they pay no rental fee (76.2%), and the rest of them live in place where they have to pay the rental fee for. Six tenths of the households are located in municipality (60.8%) while the rest of them (39.2%) don't. Almost 60% of the households are in debt (58.7%) and the rest of them (41.3%) are not in debt. 30.0% of the households are in the central region of Thailand (not including Bangkok), 26.4% in the Northeast, 22.1% in the North, 15.0% in the South, and 6.5% in Bangkok.

2. Monthly income, expenditure, and savings of the households

Households of the million birth cohort population earn averagely 26,000 Baht per month; however, most of the households earn 12,000 Baht per month, while the average expenditure of them is 20,000 Baht per month, and most of them spend 7,500 per month. Almost 70% of the households regularly do the money saving; however, they save less than 2,100 Baht. Finally, the average monthly savings of the households are merely 6,000 Baht per month or 23% of the income.

3. General characteristics of the households which do money savings

After considering the differences of savings according to households characteristics, any characteristics of households which are statistically significantly related to proportion of money for saving, almost all the variables except number of the disabled, show that the more the number of household member, the less the amount of money for savings, slightly; it's the same way as the number of burden persons in a household. On the other hand, more persons who earn household income mean more money for savings. Households with more children can significantly save less money, in contrast with the elderly case; more elderly in a household mean more savings as the stated elderly persons are at the early stage of elderly where they can still earn income for the household. Next, the more the number of the disabled and those who receive government welfare assistance in a household, the less the money saved. However, households with persons educated higher than high-school education can save more. Non-agricultural households living in a rented house outside municipal district and having debts tend to save less than the agricultural households owning house in municipal district and having no debts. Households in Bangkok (78%) tends to save most, the following households in central, southern, northern (69-70%) and northeastern (64%) respectively. Finally, if the households monthly income is equal to or higher than national average monthly income, the savings are usually exceeding the income which is lower than national average monthly income.

4. Factors that influence household saving of the households with the million birth cohort population

The analysis of the variables affecting household with the million birth cohort population saving using Binary Logistic Regression (saving and non-saving) which includes 14 independent variables as group variables and other variables which are not relating are controlled shows that there are 9 variables that are statistically significant relating to saving ($p > 0.001$) from all 13 variables. The details are as follows:

Households with 2-3 members from the million birth cohort population are 1.2 times likely saving more than households with one and only member. If the number of persons earning household income, number of the elderly, and number of family members who are educated higher than the high-school education are three or more, the possibility for the household to save exceeds the households that include no persons earning household income, elderly, and family members who are educated higher than the high-school education for about 1.8, 1.5, and 3.2 times respectively. And if the number of burden persons and children in household is three or more, the possibility for the household to save is less than which of households with no burdens and children (39% and 29% respectively). If the households live outside municipal district and be in debt, the possibility for them to save is less than those outside the municipal district and having no debts (13% and 25% respectively). And if the households are located in the South or Central or Northeast region, the possibility for them to save is less than those located in Bangkok.

After taking the monthly income into analysis with the other 13 variables and other variables outside the relation are omitted, 8 variables which relate to saving are found to be statistically significant out of all 14 independent variables. The details are as follows.

Households with million birth cohort population which include three or more persons earning household income, elderly, and family members who are educated higher than the high-school education have greater possibility to save than which of those without persons earning household income, elderly, and family members who are educated higher than the high-school education for about 1.7, 1.4, and 1.2 times respectively. If there are three or more burden persons or children in a

household, the possibility for them to save is less than those without the burdens and children (47% and 28% respectively). The households whose occupation is non-agricultural, living outside municipal district, have less possibility to save than those working in agricultural field living municipal district at 9% and 7% respectively. After taking average monthly income into the model, households are found to earn equal or more monthly income than national average monthly income, thus, the possibility for the households to save is more than that of those with less earning for almost 5 times. This shows that the amount of income directly affects saving and it's relatively higher than the model analysis from number of working persons and elderly. This is in the conformance with the theory. It should be noticed that, when taking the income into the model, the influence of variables "number of family member who completed higher than high-school education" is much weaker (from 3.2 times to 1.2 times).

Discussion

The objectives for conducting this research are to study the characteristics of household savings of households with million birth cohort population and the factors that affect savings of households with million birth cohort population. The research reveals that even though 70% of the households do savings, half of them save less than 2,100 Baht per month and the average saving is 6,000 Baht per month per household or only about 23% of household monthly income.

For the factors analysis, household factors that positively affect household savings of household with million birth cohort population are the number of household member, number of persons earning household income, number of the elderly, and number of family members who are educated higher than the high-school education; this conforms to a research done by Thathiya Sritakolmark (2550 B.E.) describing that if a household has 1 more member, the possibility for it to save becomes greater than that of those having less members. According to an information collected by the Social Data-based and Indicator Development Office (2551 B.E.), the more persons of working age earning household income, the possibility to become poor or in debt is lower, and this leads to money savings as people at working age mostly are capable for work and earning money. Studies done by Panya Chulert (2551 B.E.), Kanya

Abhipornchaisakul (2552 B.E.), and Suriyaporn Chanchareon (2555 B.E.) also reveal that people with higher education tend to save more than those with lower education since their life style is better. The study of Mc Pherson (referred to by Samorn Lisawat, 2540 B.E.) puts an exception to the number of the elderly in a household and the study done by the Social Data-based and Indicator Development Office (2551 B.E.) is in contrast with this study. It reveals that households with greater number of the elderly tend to become poor or in debt, thus, the possibility to save is less since the elderly persons tend to be more capable for work so they will not be household's burden anymore and will be able to earn money to support the family in terms of income and savings (Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute, 2553 B.E.)

The factors that affect household savings are the number of burden persons, children, residential area, debt, and region. This conforms to a study of Yanatcha Nonthachan (2550 B.E.) describing that one more children in a household means the smaller possibility for the household to save since the number of burden persons is greater, persons at working age have to take care of more burdens, as a result, income, savings, investment of the working age decrease, finally making national saving decreased (Siriwan Siriboon and Chanettee Milintangkul, 2551 B.E.). And the study done by the Social Data-based and Indicator Development Office (2551 B.E.) reveals that a household with children is prone to become poor or in debt and having less possibility to save since most children are not capable for work, a study of Panya Chulert (2551 B.E.) reveals that the more children in a household, the less economical preparation than those with less children. Studies of Thailand Development Research Institute (2551 B.E.) and of Panya Chulert (2551 B.E.) collectively find that household located outside the municipal district tend to save less than those inside the municipal district, this may be resulted from the lack of development and modernity outside municipal district making people less informed about savings (Panya Chulert, 2551 B.E.). For the debt section, a study of National Statistical Office (2542 B.E.) reveals that more debt mean less savings. A study by Yanatcha Nonthachan (2550 B.E.) reveals that if a household is in debt, the possibility for them to save money is less than the condition in which they are not in debt. All studies done by Thathiya Sritakolmark (2550 B.E.), Monchakorn Sikeow (2550 B.E.),

and Ando, Albert, and Franco Modigliani (1963) describe the condition where saving will be reduced when debt exists. Another factor is the region where the households are located. A study by National Statistical Office (2542 B.E.) reveals that the households in central (not including Bangkok), northern, northeastern, and southern region tend to save less than those located in Bangkok and the poverty/ inability to save of people in each region is varied according to the landscape and the problems derived from doing jobs which are mostly under agricultural field (Thailand's Encyclopedia for Youth: The Learning Edition, Volume 13, 2552 B.E.).

After taking the average monthly income into analysis with the other 13 variables, factors that conform to the result of analysis using Binary Logistic Regression excluding average income, number of household members who work and earn money for the household, number of burden persons, number of children, number of the elderly, number of household members who completed higher than high-school education, residential area of the household. The number of household members who work and earn money for the household and the number of the elderly affect in a positive way. However, number of persons in household who completed higher than high-school education is prone to decrease. The number of children, number of the burdens, and the residential area of the household affect in a negative way. The main household occupation (non-agricultural) causes the household savings to lower, and this is in the conformance with Kanya Abhipronchaisakul's research (2552 B.E.) describing that agricultural occupation is economically secured that the non-agricultural occupation as the aids from the government and private sections provide modern technologies and techniques for appropriate agricultural operations; they reduce cost. The insurance crop price scheme help agriculturists save more money (Naewna Newspaper, 2556 B.E.), the increased revenue help them save more, and this is in the conformance with savings and trends of income and expenditure theory (referred to by Ratchesak Koyprasert, 2553 B.E.).

Recommendations

The governmental section should stimulate and promote the followings among the million birth cohort population who are going to enter an aging society in the next 10 years:

1. Changing the way to save money to save more while they're at working age by recommending and promoting the income deduction just for savings, for example, 30% of the income before spending and not having to take the leaving amount of money after spending to save like before. As a result, they will be entering aging society with enough money on their hands to spend the rest of their lives. This also reduces the burdens for the working age in household and government.

2. Upgrading the education and workforce development especially for households with the million birth cohort population. The education level should be upgraded to be higher than post-secondary education. Farmers should be provided with information of technologies that would bring the reduction of cost, so, the revenue will exceed cost erasing debts and increasing savings.

3. The promotion for the elderly to extend their working years should be done by extending retirement age and promoting preparation for wellness by exercising more and more. Some elderly persons are still capable to work and they can really reduce the burdens of the working age and the government.

บรรณานุกรม

- กัญญา อภิพรชัยสกุล. (2552). หลักประกันด้านเศรษฐกิจเพื่อวัยสูงอายุ: ศึกษากลุ่มประชากรอายุ 40 - 59 ปี จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยประชากรและสังคม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจสหกรณ์. (2552). เทคนิคการส่งเสริม การระดมทุนในสหกรณ์. สำนักงาน สหกรณ์จังหวัดอุดรธานี กรมส่งเสริมสหกรณ์.
- กาญจนา หงษ์ทอง. (2550). ภาวะเสี่ยงทางการเงินของคนไทย. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.tlcthai.com> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 11 มิถุนายน 2556).
- กานดา ศิริพานิช และสุวรรณา อภัยบัณฑิตกุล. (2552). สภาพการณ์การออมภาคครัวเรือนของไทย. สำนักนโยบายการออมและการลงทุน.
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์ เด็ก. (2547). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2547.
- โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. (2552). สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน ฉบับเสริมการเรียนรู้ เล่มที่ 13. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. (2554). “โฆสิต” ห่วงอัตราการออมของไทยที่ต่ำลง อาจทำให้รัฐบาลต้องเป็นหนี้. ข่าวเด่นอีสานใต้: สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://region2.prd.go.th> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 11 มิถุนายน 2556).
- ชินพันธุ์ ฤกษ์จาง และเชษฐภูมิ วรรณไพศาล. (2549). Retirement การเกษียณอายุ. คอลัมน์คำบริหาร คน: สำนักงาน ก.พ.
- เชาว์ เก่งชน. (2556). การออมของคนไทย - โลกการเงิน. หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันจันทร์ที่ 13 สิงหาคม 2556.
- ญาณัชชา นนทจันทร์. (2550). การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออม: กรณีศึกษาพนักงาน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช.

- ตติยา ศรีสถลมารค. (2550). การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการออมของครัวเรือนเกษตร: กรณีศึกษาเกษตรกร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์สหกรณ์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2555). บริษัท จีเอ็ม มัลติมีเดีย จำกัด มหาชน. พระสยาม 3(4) ตุลาคม - ธันวาคม.
- นันทมน รุณเกษม. (2555). การศึกษาโครงสร้างการบริโภคของครัวเรือน ในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นวพร วิริยานุพงศ์. (2556). วาระแห่งชาติรับมือ "สังคมผู้สูงอายุ" ส่งเสริมการออม...เพิ่มผลิตภาพแรงงาน. ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.prachachat.net> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 20 สิงหาคม 2556).
- ปัญญา ชูเลิศ. (2551). การเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุของเกษตรกร ในพื้นที่เป้าหมายทางประชากรกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยประชากรและสังคม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปัทมา ว่าพัฒนางศ์ และคณะ. (2556). การศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบเชิงนโยบายต่อการพัฒนาประเทศ จากผลการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2553 - 2583. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2550). ระเบิดประชากรสามลูกในประเทศไทย. จดหมายข่าวประชากรและการพัฒนา: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ผกาพันธุ์ พิฤทธิบุรณะ. (2550). การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของพนักงานบริษัทเอกชน ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2550). พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.autisticthailand.com> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 9 กันยายน 2556).
- มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2551). การขยายกำหนดเกษียณอายุและการออมสำหรับวัยเกษียณอายุ (electronic resource) = The Extension of working age and saving scheme for retirement. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก <http://tdri.or.th> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 15 กันยายน 2556).
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2553). รายงานประจำปี สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2553. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ที คิว พี จำกัด.

- มนชกร เจียวสี. (2550). การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการออมของข้าราชการกรมสรรพากร: กรณีศึกษาข้าราชการสังกัดสำนักงานใหญ่กรมสรรพากร กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช.
- รัชศักดิ์ ค่อยประเสริฐ. (2553). แบบแผนการออมภาคครัวเรือน ตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2520). อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2526). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- วรัญญา ไชยทารินทร. (2554). รูปแบบการออมของครัวเรือนในภาคเกษตร. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วรารณ กิตติวราบุตร. (2549). ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของพนักงานธนาคารกสิกรไทย จำกัด [มหาชน] ในเขตกรุงเทพมหานคร. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิพรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ. (2551). รายงานการศึกษาโครงการสร้างระบบการติดตามและประเมินผล แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564). กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิมุต วานิชเจริญธรรม. (2549). ปัญหาการถดถอยของการออมภาคครัวเรือน. คอลัมน์ระดมสมอง. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. ประชาชาติธุรกิจ 29(3759).
- ศิริวรรณ ว่องวิรุฒ. (2554). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. วารสารนักบริหาร 31(2) เมษายน – มิถุนายน.
- ศิริวรรณ ศิริบุญและชนิดดี มลิณทางกูร. (2551). ผู้สูงอายุ:ฐานข้อมูลประชากร ฝ่าวยิจัยและศูนย์ สารสนเทศฯ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.cps.chula.ac.th> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 11 มิถุนายน 2556).
- ศูนย์ส่งเสริมการบริหารเงินออมครอบครัวกรุงเทพมหานคร. (2548). วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.203.155.220.217/phasicharoen> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 16 มิถุนายน 2556).
- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. (2555). รายงานการประเมินระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ในช่วงทศวรรษแรก (2544 - 2553). นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. (2548). คู่มือการอบรมเรื่องการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่ผู้สูงอายุ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- สมร ลิสวัสดิ์. (2540). ปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมตัวก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุของคนวัยแรงงานในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สันศักดิ์ สมชีวิดา และคณะ. (2336). กรุงเทพมหานคร: สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน ฉบับเสริมการเรียนรู้ เล่มที่ 13.
- สุชาติ ศิริวัฒน์ และเหมือนขวัญ รองเดช. (2556). สถานการณ์การออมและการลงทุน และการพัฒนาตลาดทุนไทย: แนวโน้มปี 2556. สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง.
- สุริยาพร จันทร์เจริญ. (2555). การออมของแรงงานวัยก่อนสูงอายุและวัยสูงอายุที่ทำงานในระบบและนอกระบบ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยประชากรและสังคม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). นิยามทางการศึกษา. วิธีสืบค้นวัสดุ สารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.onec.go.th> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 11 กันยายน 2556).
- สำนักงานสหกรณ์จังหวัดร้อยเอ็ด. (2552). เทคนิคการส่งเสริมการออมในสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร. สำนักงานสหกรณ์จังหวัดร้อยเอ็ด.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2542). รายงานเชิงวิเคราะห์เรื่องพฤติกรรมการออมของครัวเรือน พ.ศ.2541. สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554). การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2554 ทั่วราชอาณาจักร. สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2545). การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ปี 2545. วิธีสืบค้นวัสดุ สารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://service.nso.go.th> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 11 กันยายน 2556).
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2555). สรุปผลที่สำคัญการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2554. สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักนโยบายการออมและการลงทุน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง. (2549). รายงานสถานการณ์การออมภาคครัวเรือนของไทยในปัจจุบัน. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.fpo.go.th> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 20 มิถุนายน 2556).
- สำนักนโยบายการออมและการลงทุน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง. (2550). การออมของประเทศไทยและวิกฤตในอนาคต. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.fpo.go.th> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 20 มิถุนายน 2556).

- สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). รายงานการประเมินความยากจน ปี 2550. สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม.
- อัจฉรา โยมสินธุ์. (2555). วันออมแห่งชาติ (31 ตุลาคม). วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.tlcthai.com> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 11 มิถุนายน 2556).
- อนุสรณ์ พรชัย. (2556). ผลศึกษาครัวเรือนเกษตรกร รายได้ - เงินออม ภาคเหนือตอนบนพุ่ง. หนังสือพิมพ์แนวหน้า ฉบับวันอังคารที่ 6 สิงหาคม 2556.
- อิงอร แร่ทอง. (2550). การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการออมของชุมชนบ้าน ไทรห้อย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช.
- Ando Albert and Franco Modigliani. (1963). The 'life-cycle' hypothesis of saving: aggregate implications and tests. [Online]. From <http://www.dartmouth.edu> (Retrieved: August 8, 2013).
- LOUIS. ST. (2011). New Research on Retirement Saving: Gen Y is Generation Procrastination. [Online]. From <https://about.scottrade.com> (Retrieved: June 12, 2013).

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2554

(แบบสำรวจสมาชิกและการใช้จ่ายครัวเรือน และแบบสำรวจรายได้ของครัวเรือน)

ปกหน้า

1. ภาค
2. สถานที่ตั้งของครัวเรือน
 1. เขตเทศบาล
 2. นอกเขตเทศบาล

สรุปข้อมูลครัวเรือน

1. จำนวนผู้ที่ทำงานหารายได้และผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง **ไม่รวม** ลูกจ้างในธุรกิจครัวเรือน และคนรับใช้ (แบบสศส.2 ตอนที่ 1 รหัสรายการ A02_1)
2. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน **ไม่รวม** ลูกจ้างในธุรกิจครัวเรือน และคนรับใช้ (แบบสศส.2 ตอนที่ 1 รหัสรายการ A04_1)
3. จำนวนสมาชิกที่ประกอบธุรกิจ อุตสาหกรรม หรือวิชาชีพที่ไม่ใช่การเกษตร (แบบสศส.3 ตอนที่ 2 รหัสรายการ A06)
4. ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน (แบบสศส.2 ตอนที่ 3 - 4 รหัสรายการ A07)
5. รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน (แบบสศส.3 ตอนที่ 1 - 4 รหัสรายการ A-13)
6. สรุปข้อมูลอื่น ๆ ของครัวเรือน
 - 6.1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี (C05)
 - 6.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป (C06)
 - 6.3 จำนวนผู้พิการทั้งหมดในครัวเรือน (C07)
 - 6.4 จำนวนสมาชิกที่มีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลจากหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ (C10)
 - 6.5 จำนวนสมาชิกที่ได้รับบัตรประกันสุขภาพ (30 บาทเดิม) (C11)
 - 6.6 จำนวนสมาชิกที่มีบัตรรับรองสิทธิการรักษาพยาบาล (ประกันสังคม) (C12)
 - 6.7 จำนวนสมาชิกที่ได้รับเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ (C15)
 - 6.8 จำนวนสมาชิกที่ได้รับเงินสงเคราะห์สำหรับผู้พิการ (C16)
 - 6.9 จำนวนสมาชิกที่ได้รับอาหารกลางวัน/อาหารเสริมฟรี (C17)
 - 6.10 จำนวนสมาชิกที่ได้ทุนการศึกษาจากรัฐ (C18)

ตอนที่ 1

1. ถ้า “ไม่เรียนแล้ว” ให้ระบุชั้นที่สูงสุดที่เรียนจบ ถ้า “กำลังเรียน” ให้ระบุชั้นที่สูงสุดที่เรียนจบ และชั้นที่กำลังเรียน (แบบสศส.2 รหัสรายการ HM15)
2. สถานภาพการทำงาน (แบบสศส.2 รหัสรายการ HM37)

1. นายจ้าง	2. ทำธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง
3. ช่วยธุรกิจในครัวเรือน โดยไม่ได้รับค่าจ้าง	4. ลูกจ้างรัฐบาล
5. ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	6. ลูกจ้างเอกชน
7. การรวมกลุ่ม	8. แม่บ้าน/ทำงานบ้าน
9. เรียนหนังสือ	10. เด็ก คนชรา
11. ป่วย พิกัด (ไม่สามารถทำงานได้)	12. กำลังหางานทำ
13. ไม่สมัครใจทำงาน	14. อื่น ๆ เช่นเกษียณอายุ (ระบุ.....)

(รหัสสำหรับผู้ไม่ได้ทำงานหารายได้ คือ Code 8 - 14)

ตอนที่ 2

1. สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย (แบบสศส.2 รหัสรายการ HH03)
 1. เป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน
 2. เป็นเจ้าของบ้านแต่เช่าที่ดิน
 3. เป็นเจ้าของบ้านบนที่ดินสาธารณะ
 4. เช่าซื้อ
 5. เช่า
 6. อยู่โดยไม่เสียค่าเช่า เพราะเป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง/ผู้อื่นเสียค่าเช่าให้
 7. อยู่โดยไม่เสียค่าเช่า เพราะให้อยู่เปล่า เช่น บ้านญาติ บ้านสวัสดิการ
 8. อื่น ๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 5

1. (ปัจจุบัน) ครัวเรือนของท่านมีหนี้สินหรือไม่
 1. มี
 2. ไม่มี

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	นางสาวธารทิพย์ จินดาคำ
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 15 ธันวาคม 2530
สถานที่เกิด	จังหวัดแพร่
วุฒิการศึกษา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ.2553 สังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล, พ.ศ.2556 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยประชากรและสังคม)
ทุนการศึกษา	ได้รับทุนอุดหนุนการทำวิทยานิพนธ์จากโครงการเฝ้าระวัง ทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และการดูแลระยะ ยาวเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุไทย
ที่อยู่ปัจจุบัน	144 หมู่ที่ 6 ตำบลแม่ยางร้อง อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ 54140 โทรศัพท์ 088 - 0126236 E-mail: o_b_q_p_d_o@msn.com